

LJUBLJANSKI ŠKOFIJSKI LIST

Letnik LXXV.

Ljubljana, 25. julija 1938.

Štev. 7.

Izhaja mesečno. — Leto 1938. — Naročnina: 50 Din letno.

49.

Instructio de Sanctissima Eucharistia sedulo custodienda.

Sacra Congregatio de disciplina Sacramentorum.

AAS 1938, 198—207.

1. — Nullo unquam tempore Apostolica Sedes locorum Ordinariis praesidia et cautelas suppeditare praetermisit, quibus Ssima Eucharistia, quae asservatur in nostris ecclesiis sive de iure communi sive ex indulto, diligenter custodiretur neve ulli profanationi obnoxia remaneret. Canonicae disciplinae praecepta, quae temporum decursu ad rem praestituere satagit, hodie recepta conspiciuntur in canone 1269 Codicis Iuris Canonici, qui talia habet:

§ 1. Sanctissima Eucharistia servari debet in tabernaculo inamovibili in media parte altaris posito.

§ 2. Tabernaculum sit affabre exstructum, undequaque solide clasum, decenter ornatum ad normam legum liturgicarum, ab omni alia re vacuum, ac tam sedulo custodiatur ut periculum cuiusvis sacrilegae profanationis arceatur.

§ 3. Gravi aliqua suadente causa ab Ordinario loci probata, non est vetitum sanctissimam Eucharistiam nocturno tempore extra altare, super corporali tamen, in loco tutiore et decenti, asservari, servato praescripto can. 1271.

§ 4. Clavis tabernaculi, in quo Sanctissimum Sacramentum asservatur, diligentissime custodiri debet, onerata graviter conscientia sacerdotis qui ecclesiae vel oratorii curam habet.

2. — Huic S. Congregationi, cui disciplina septem Sacramentorum tuenda est commissa (can. 249), quaeque iam edidit Instructionem diei 26 Maii 1929 de quibusdam vitandis atque observandis in conficiendo Sacrificio Missae et Ssmae Eucharistiae Sacramento distribuendo et asservando, opportunum visum est canonica praescripta in mentem omnium revocare, quibus Ssmae Eucharistiae asservandae grave sane munus incumbit, brevibus additis explanationibus, aliaque munimenta et media decernere, nostris temporibus magis accommodata, quibus Ssma Eucharistia sedulissime custodiatur et a quacumque iniuria integra praeservetur.

3. — Fidelis observantia praeceptorum quorundam canonum C. I. C. valde confert ad optatum pernobilem finem attingendum. Animadvertatur prae primis duo sub gravi praecipui ut Ssma Eucharistia in ecclesia possit asservari: 1° ut adsit qui eius curam habeat; 2° regulariter sacerdos semel saltem in hebdomada missam in sacro loco celebret (can. 1265 § 1). Si vero quandoque Apostolica Sedes ob penuriam sacerdotum indulget ut sacrum quintodecimo quoque die dumtaxat litetur ad sacras renovandas species, secluso semper earundem corruptionis periculo, nunquam tamen dispensat, immo instantur, ut habeatur persona quae die ac nocte Ssmi Sacramenti custodiae incumbat.

Praeterea tria sunt prae oculis habenda in supra relato can. 1269:

a) Ssmma Eucharistia asservari debet in tabernaculo inamovibili (§ 1) et undequaque solide clauso (§ 2); b) tabernaculum tam sedulo custodiendum est ut periculum cuiusvis sacrilegae profanationis arceatur (§ 2); c) clavis tabernaculi diligentissime sacerdoti custodienda est (§ 4). De singulis nonnulla sunt animadvertenda.

4. — a) Tabernaculum sit inamovibile et undequaque solide clausum: ab hoc praecepto per se gravi nec Episcopus valet dispensare nec ei consuetudo etiam centenaria et immemorialis derogare, excepto casu de quo in § 3, eoque iam tamquam primo praesidio consulitur securitati custodiae Ssmmae Eucharistiae. Clausura vero undequaque absoluta secumfert ut ciborium sit confectum ex materia solida et firma. Equidem iuxta liturgicas leges tabernaculum extrui potest ex ligno, aut ex marmore aut ex metallo, quae postrema materia est ceteris firmior; quod tamen magis interest, conficiatur oportet ex solida materia, singulaeque partes intime inter se cohaereant, reseratio maximam exhibeat securitatem ac fortiter ostiolo adhaereat, cuius cardines firmiter sint constituti ac dispositi, qui ipsum ciborio inserant. Nonnullis in locis Episcopi praescripserunt ad maiorem Eucharistiae securitatem ut ciborium ex integro metallo consisteret, quae quidem praescriptio, in locis ubi viget, absolute debet observari, ut docet Emmus Card. P. Gasparri. Optimum sane consilium foret si tabernaculum sit vera arca ferrea, quam vocant (vulgo cassaforte, coffre-fort) adeo ut nec perforari nec effringi possit mediis, quae ordinarie adhibentur a furibus, eaque validis ferreis seris altari arcte debet devinciri in infimo eius gradu aut parieti adverso. Hae vero ferreae arcae aut in forma ciborii extrui debent, quae dein sunt marmoreo lapide contegendae ceterisque ornamentis condecorandae, adeo ut speciem cuiusdam operis affabre confecti prae se ferant ad normam § 2 relati canonis; vel saltem ita conficiantur ut in tabernaculis iam existentibus possint immitti. Huiusmodi tabernacula »de securitate« (italice di sicurezza) nuncupantur. Ad quamlibet vero dubitationem auferendam quoad legum liturgicarum observantiam in hisce conficiendis tabernaculis attendatur responsio S. R. C. diei 1 April. 1908 ad preces sibi porrectas nomine Ordinariorum Provinciae ecclesiasticae Milwaukien, in America sept. a quodam Sacerdote qui pro adprobatione exhibuerat novum tabernaculum solidissime extractum et quidem ita confectum ut nullimode repugnaret neque rubricis Ritualis Romani, neque eiusdem S. C. decretis: »Communicetur sacerdoti oratori responsum S. R. C. in casu simili datum sub die 18 Martii 1898: nempe finem inventoris esse laudandum, negotium vero in casu et ad effectum de quo agitur, spectare ad ipsos locorum Ordinarios«.

Pariter in una Superioreni., de nova quadam custodia Ssmmi Sacramenti: Revmmus Episcopus, quo securius procederet in approbando quodam tabernaculo, a S. R. C. reverenter expetivit: »an satisfaciatur regulis liturgicis descripta forma ostii semicircularis, quod globulis impositum sine cardinibus volvitur, ita ut ex hac parte nihil obstet quominus ab Episcopo sacerdotibus commendetur vel debeat tabernaculum instrui ostio vel ianuis, quae cardinibus adhaereant atque ita volvatur«; et S. Rituum Congregatio, requisito Commissionis Liturgicae suffragio, propositae quaestioni ita die 8 Maii 1908 respondere censuit: »In casu, per se nihil obstare, de cetero ad Revmmum Episcopum«.

Equidem adhibitis hisce ciboriis solidissimis altero efficaci praesidio consulitur custodiae Ssmmae Eucharistiae. Porro Sacra haec Congregatio onus non imponit huiusmodi comparandi tabernacula in ecclesiis, quae ordinariis sunt instructae ciboriis, dummodo reapse securitatis idonea praebent argumenta, quamvis suadeat ut ea adhibeantur in ecclesiis noviter aedificandis: id vero enixe commendat Excmis Episcopis ut, pro eorum zelo erga Ssmmum Sacramentum, pervigilent caveantque ut et ordinaria ciboria, quae usui sunt in

ecclesiis eorum dioecesis, eam prae se ferant soliditatem ad omne periculum sacrilegae profanationis arcendum, illaque severissime amoveant tabernacula quae omnimodam certitudinem non ingerant de huius periculi absentia.

5. — b) »Tabernaculum tam sedulo est custodiendum ut periculum cuiusvis sacrilegae profanationis arceatur«. Non sufficit ut in loco consistat custos, satis non est ut ciborium tali sit praeditum firmitate ut neque terebra transfodi possit neque scalpro disiungi atque claustris adeo validis sit munitum, ut clavibus quoque adulterinis nequeat reserari: tertium praesidium a iure requiritur: sedula custodia. Porro haec vigilantia, continuo exercenda, plurimas complectitur cautelas et communes et extraordinarias, prout postulant locorum et temporum adiuncta.

Quod vero attinet ad custodem, hic, licet sit optandum ut sit clericus, immo sacerdos, non prohibetur quod sit laicus, modo clericus respondeat de clavi, qua est reserandus locus ubi Eucharistia asservatur. Hunc prope locum moretur oportet diu noctuque, adeo ut celeriter compareat quando casus ferat, seu continenter vigilantiam exercent: nunquam ecclesiam deserat tempore quo haec fidelibus patet et ab his magis deserta relinquatur, idque pressius est urgendum in urbium ecclesiis, ubi fures uti tales fidelibus ignoti per templa vagantes peregrinorum aut mendicantium habitu perattente momenta aucupantur, quibus vigilantia intercipitur et motu celerrimo, veluti ictu oculi, sacrilega furta perpetrant; aut loca invisunt, fores, fenestras, cancellos, ianuas, praesertim haud principales, accurate rimantur diurno tempore ut dein nocturno ad executionem improbum consilium demandare pertentent. Quod si rarius accidit in pagis, ubi praesentia personae extraneae ibique haud cognitae, quae ecclesiam circumeat et ingrediatur, facilius animadvertitur suspicionemque ingerit in sacerdotibus atque fidelibus, id non relevat tamen parochum rectoremve ecclesiae ab obligatione Eucharistiae custodiendae, cuius ratio modusque ipsius prudentiae relinquatur inspectis loci adiunctis, e. g. tum per se ipse aliquoties in die ecclesiam invisendo, tum vigilantiam per diem committendo probatis personis circum morantibus, tum privatam paroecianorum visitationem Ssmi Sacramenti praestituendo variis diei horis peragendam.

Attente debet invigilari etiam operariis ceterisque personis, quae laboris intuitu aliisve de causis ecclesiam, sacrarium, sacerdotis custodisve domum eisdem contiguam frèquentant.

Nec sedula custodia Ssmi Sacramenti a iure praescripta remittenda erit tempore nocturno, quando ecclesia est obserata. Praecipuae cautiones autem pro nocturnis horis adhibendae, quas prudentia requirit, ordinariae seu iugiter adhibendae tum pro Ssma Eucharistia tutanda tum pro praecavendis direptionibus sacrorum vasorum, tabularum, elemosynarum atque supellectilium ecclesiae, recensentur: 1° omnes ecclesiae fores communiantur, quatenus necessitas postulet fierique possit, firmis valvis, validis claustris obicibusque et quidem ita ut ab interiore ecclesia clavibus aperiri dumtaxat queant, fenestrae vero transennis vel clatris; 2° accurate est inspiciendum quoties vespere ecclesiae obserantur ne quis homo malevolus includatur; 3° officium ecclesiae claudendae eiusque claves committantur personis omni suspitione maioribus, praecipue vero vino non deditis. Hisce cautelis aliam valde commendatam addere velimus, quae in dies usitatior evadit quaeque utile nonnunquam praebet auxilium ad praecavenda furum molimina, ubi usui est: nempe collocationem opportunis in locis tintinnabulorum vi electrica pulsandorum, dum portae aperiuntur, vel eadem aut tabernaculum aut altare aut mensa aut candelabra tanguntur, quorum ope sacerdotis custodisve attentio repente provocatur; aut speciales electrici apparatus, qui ecclesiam repente illuminent custodemque de furum praesentia statim certiore faciant: hi tamen apparatus, ut optatum consequantur finem,

erunt scite et ingeniose tegendi, ita ut quamlibet adimant furum suspicionem, quotidieque inspiciendi ut suo munere apte fungantur.

Specialis extraordinaria providentia demum prostat in § 3 relati canonis: »gravi aliqua suadente causa ab Ordinario loci probata, non est vetitum Sanctissimam Eucharistiam nocturno tempore extra altare super corporali tamen, in loco tutiore et decenti, asservari, servato praescripto can. 1271.« Hic locus de more est sacrarium, dummodo reapse sit locus tutior et decens, vel arca solidissima et optime clausa (italice cassaforte), si haec sit praeferenda, muro inserta in quodam ecclesiae pariete. Quodsi nec ecclesia nec sacrarium necessariam perhibeant securitatem, Eucharistia poterit retineri in alio loco tutiore, etiam privato: tunc parochi est cura adhibenda ut debita reverentia et honore Ssmum Sacramentum custodiatur neque minuatur fides fidelium in praesentia reali. In huiusmodi vero asservatione Ssmae Eucharistiae Sacrae Species non sunt corporali dumtaxat contegendae, sed semper in vase seu pyxide includendae: insuper cum e ciborio ecclesiae educuntur aut ad ipsum referuntur, opus est ut sacerdos superpelliceo et stola sit indutus eumque clericus comitetur lumen gestans saltem regulariter.

Curandum est praeterea ecclesiarum rectoribus ad furta praecavenda ut in tabernaculis, quantum fieri possit, non relinquuntur pyxides et vasa sacra magni pretii, unde cupiditas audaciaque furum magis alliciatur: quum haec vasa occasione quarundam sollemnitatum adhibentur, valde est optandum ut tempore postremae Missae purificentur et loco tuto reponantur, qui sacrarium non sit; particulae vero, quae superfuerint, in ordinaria pyxide collocentur. Pariter abstineant a decorando altaria et sacra simulacra sculpta vel picta (eademque assidue decorata servando publico cultui exposita) eximiis muneribus votivis, qualia sunt aurei et argentei anuli, catellae, monilia, inaures, margaritae et similia: quod si id facere praestet occasione cuiusdam diei festi, eodem exacto, ea munera ab ecclesia satagant removere causamque remotionis probe fideles edocere.

6. — c) »Clavis tabernaculi diligentissime a sacerdote custodiatur«. Omnes cautelae, quas hucusque recensuimus, ad irritum redigentur si, quod potissimum in hac re est curandum, clavis tabernaculi caute non custodiatur ut expresse cavet can. rel. § 4, gravi conscientiae onere adiecto sacerdoti, cui haec est custodia commissa. Ut huic diligentissimae custodiae canone praescriptae ab ecclesiae rectore satisfiat, ipsi districte praecipitur ut clavis tabernaculi nunquam super mensa altaris aut in claustro ostioli relinquatur, ne tempore quidem quo mane divina officia ad Sacramenti altare et Sanctissimae Communionis distributio peraguntur, praesertim si hoc altare haud in conspicuo sit. Hisce vero absolutis, clavis vel ab ecclesiae rectore domi custodiatur aut ab ipso continenter gestetur, amissionis periculo remoto, vel in sacrario, et quidem in loco tuto et secreto, reponatur altera clavi claudenda, quam alteram clavem uti supra rector tueatur.

Sedulo perpendant sacerdotes Ssmae Eucharistiae custodes officium custodiendae diligentissime clavis S. Ciborii esse grave, prout aperte ostendunt finis ipsaque verba legis. Sacerdos, cui ius et officium ordinarie et per se competit custodiendi clavem, est rector ecclesiae vel oratorii; quodsi discedat, potest et debet pro tempore absentiae alii sacerdoti committere custodiam; et si clavem in sacrario retineat sub alia clavi, potest hanc tradere aedituo, pro tempore quo ipse abest, et clavis tabernaculi necessaria esse queat: quod praxis ubique recepta manifeste confirmat. Si agitur de ecclesia paroeciali, clavis parochi custodienda est; si de ecclesia cathedrali aut collegiali, quae simul sit paroecialis, ad Capitulum spectat custodire Ssmam Eucharistiam, et altera tabernaculi clavis apud parochum servari debet (can. 415 § 3 n. 1). Ad parochum pertinet exclusivum ius retinendi clavem tabernaculi, etsi in ecclesia paroeciali

erecta sit confraternitas. In ecclesiis non paroecialibus ubi ex A. Sedis indulto asservatur, custodienda est cappellanus seu rectoribus nunquam laicis, etiamsi patroni sint: sine apostolico indulto laici per se clavem ciborii retinere nequeunt.

7. — Specialia veniunt adnotanda de custodia clavis tabernaculi in ecclesiis monialium vel religiosarum et in piis seu religiosis domibus mulierum. Inspecto primum statuto can. 1267 quo Ssma Eucharistia, revocato quolibet contrario privilegio, custodiri nequit in religiosa vel pia domo nisi vel in ecclesia vel in principali oratorio, nec apud moniales intra chorum vel septa monasterii, id dein alte in mente Ordinariorum residere debet atque adamussim executioni demandari, clavem S. Ciborii non esse custodiendam inter septa monasterii. Ipsa est igitur in posterum asservanda in sacrario ut praesto sit, quoties necessitas postulet, atque, expletis ecclesiae sacris functionibus ac praesertim nocturno tempore, in loco tuto, solido atque secreto reponenda, et quidem duabus obserato clavibus, quarum altera communitatis antistitae est custodienda per se ipsi aut per vicariam et altera moniali cuidam, puta sacrario addictae, adeo ut utriusque concursus ad reserandum locum, de quo supra, requiratur. Huiusmodi praescriptum probe inspiciant Excmi Episcopi et in eodem exsequendo rigide se gerant, quacumque personarum acceptione posthabita, ut praecaveantur abusus atque irreverentiae, quae secus redundare possunt in Ssmam Eucharistiam.

8. — Quod attinet ad oratoria seminarii et collegii ecclesiastici, ephebei pro iuvenum utriusque sexus religiosa eruditione atque institutione, nosocomii aliusque id genus hospitii, quae potestate Ssmae Eucharistiae asservandae fruantur, tabernaculi clavis custodienda erit rectori seu moderatori eorumdem, si sacerdos sit, secus spiritus directori aut ceppellano de more Missae celebrationi sacrisque functionibus peragendis addicto, ipsique studiose est curandum ne eadem ad aliorum manus perveniat.

9. — Quod demum refert ad privata oratoria, quae ex apostolico indulto facultate pollent Ssmam Eucharistiam asservandi, ciborii clavis custodiri solet in sacrario potius cura familiae quam cappellani; at, si Episcopo praestare videatur ut clavis indultario custodienda non tradatur, eam aut sacerdoti celebranti committat, praesertim si hic stabiliter sacrum ibi litet, aut parochi deferat, singulis deinde vicibus, si commode potest, sacerdoti celebraturo exhibendam. Indultariis laicis, quos clavis custodia manet, in memoriam revocandum est, clericis vero quacumque dignitate fulgentibus perpendendum, grave sane officium ipsis impositum esse vigilandi ne clavis ad cuiusquam manus perveniat etiam de ipsorum familia vel famulatu.

10. — Sacrum Congregationem non praeterit enunciatas cautelas propositum finem plene haud esse assecuturas, nisi Excmi Episcopi locorumque Ordinarii, una cum earundem observantia parochis, ecclesiarum rectoribus, institutorum omne genus moderatoribus, monialium antistitis praecepta, quatuor haec, quae magnopere nostra intersunt, prae oculis habeant:

a) Praesertim dum sacras peragunt diocesum visitationes, sed etiam extra easdem, quoties casus ferat, per se aut per idoneas ac prudentes ecclesiasticas personas diligenter inquirant animadvertantque de visu quomodo in singulis nedum paroeciis sed et ecclesiis, oratoriis, etiam privatis, hoc iure fruentibus provisum sit securitati custodiae Ssmae Eucharistiae et quoties comperiant non ea omnia concurrere, quae iure postulatur, eadem praecipiant quam cito exsequenda, brevi tempore ad id praestituto, sub poena multae pecuniariae et etiam suspensionis a divinis pro sacerdotibus aut a munere, pro gravitate culpa, ab iis incurrendae, quibus officium competit omnia securitatis praesidia subministrandi. Neque ab huiusmodi onere easdem personas relevent ex reddita forsane ratione quod nulla profanatio aut inconveniens in antecessum acciderit;

quae enim infecta hucusque sunt, temporis decursu et hominum malitia, posthabitis necessariis cautelis, fieri possunt.

b) Quoties furta sacrilega quibus Ssma Eucharistia violatur in sua Dioecesi (quod Deus prorsus avertat) quacumque de causa acciderint, loci Episcopus vel per se, quod est optandum, vel per suae Curiae Officiale, ad id specialiter delegandum, oeconomicum semper conficiat processum adversus parochum aliumve sacerdotem tam saecularem quam religiosum etiam exemptum Ssmi Sacramenti custodia praepositum, actaque processus idem Episcopus ad hanc S. Congregationem transmittat cum suo voto quo prae primis accurate describat eiusdem furti temporis et loci adiuncta, et dein, actis processus eiusdem prae oculis praesertim habitis, renuntiet cuius culpae aut negligentiae culpabili admissum facinus sit tribuendum atque poenas canonicas contra fontes infligendas proponat et huius S. Dicasterii mandata praestoletur.

c) Mature perpendant severitatem poenarum, quae can. 2382 statuuntur contra parochum, qui graviter neglexerit custodiam Ssmae Eucharistiae etiam citra excessum huius violationis, quaeque usque ad paroeciae privationem progrediuntur; inspecto vero fine legis curent ut analogis poenis plectantur et alii ecclesiae rectores, congrua congruis referendo, qui graviter delinquant in arduo eis commisso munere obeundo, collatis ad id necessariis et oportunitis facultatibus per hanc S. Congregationem, quatenus opus sit. Quibus aufugiendis poenis haud suffragatur causa forte a parochi aliisve, quibus SS. Species custodiendae incumbunt, allata qua tabernacula patentia relinquuntur clavesque in loco tuto non custodiantur alius sacerdotis incuria: ipsos enim manet diligens sollersque cura sacrorum vasorum et Ssmae Eucharistiae propriumque munus fideliter et vigilanter cavendi ne, divinis officiis absolutis, ciboria exponantur cuilibet iniuriae sacrilegaeque direptioni. Equidem est animadvertendum et in memoratum sacerdotem et in quemlibet alium huius negligentiae reum similibus poenis, quippe qui occasionem tanto sceleri sua culpa dederint. Ut autem locorum Ordinarii poenis prosequi queant et delinquentes religiosos utriusque sexus etiam exemptos iuxta has apostolicas praescriptiones in negotio, de quo agimus, vi huius Instructionis facultates committimus necessarias cumulative cum eorum Superioribus religiosis Maioribus, quibus pariter haec S. Congregatio idem onus imponit, reservata tamen uni Episcopo facultate processum conficiendi, de quo sub litt. b) in casu ibi descripto.

d) Diligenter inquirent utrum ecclesiae et oratoria quibus Ssmae Eucharistiae asservatio iure communi (cfr. can. 1265 § 1 n. 1, 2) non competat, hac facultate polleant ex apostolico indulto per Breve in perpetuum aut per rescriptum ad tempus concessum: quoties vero compererint hoc privilegium legitimo iure non esse suffultum, tamquam abusum satagant remove. Praeterea, ne se nimis faciles praebeant in suscipiendis et commendandis precibus pro impetranda facultate asservandi Ssmam Eucharistiam in locis quae de communi iure eadem carent, immo abstineant prorsus, nisi gravissimae causae intersint, praesertim in privatis oratoriis et ecclesiis a domibus fidelium nimis dissitis, in desertis montibus magnisque camporum spatiis sitis, quibus non suppetant ea omnia quae pro fideli et tutissima custodia SS. Specierum requiruntur. Tolerabilius sane erit ut quandoque etiam notabili fidelium parti commodum non praebeat Ssmae Eucharistiae adorandae, quam ut Eadem exponatur sat probabili periculo profanationis. Immo et potestas hisce litteris committitur Excms Episcopis locorumque Ordinariis revocandi facultatem asservationis Eucharistiae in ecclesiis et oratoriis, etiam privatis, quae hoc apostolico privilegio per indultum fruuntur, quoties adnotent aut graves abusus intercessisse aut non omnes concurrere conditiones pro secura custodia, reverentia cultuque debito erga Ssmum Sacramentum.

Hae sunt canonicae normae potioresque cautelae, quas huic S. Congregationi visum est locorum Ordinariis praecipere ut vicissim parochis ceterisque Ssmi Sacramenti custodibus pressius commendent executioni tradendas ad quoslibet convellendos abusus, si qui irrepserint, et quamvis desint, ad eosdem praecavendos: aliae, quae pro temporum et locorum adiunctis magis idoneae videantur ad eundem finem aptius attingendum, eorundem Pastorum zelo sollertique industriae relinquuntur. Eos igitur, his praesidiis adiutos, in Domino deprecamur et obstestamur ut omnibus viribus contendant ad efficaciter Ssmam Eucharistiam tutandam et impia scelestorum hominum molimina arcenda ab eodem Sacramento »quo nihil dignius, nihil sanctius et admirabilius habet Ecclesia Dei, cum in eo contineatur praecipuum et maximum Dei donum et ipsemet omnis gratiae et sanctitatis fons, auctorque Christus Dominus«. Id quidem erit Ipsis eorumque sacerdotibus et fidelibus pignus indeficiens supernae divinae protectionis.

Ssmus Dominus Noster Pius divina Providentia Pp XI, in audientia Excmo Secretario H. S. C. die 7 Maii a. 1938 concessa, praefatam Instructionem, ab EE. PP. in plenario Conventu diei 30 Martii anni eiusdem probatam, benigne confirmare et Auctoritate Sua Apostolica ratam habere dignatus est, mandans ut Instructio eadem in officiali Commentario Acta Apostolicae Sedis publici iuris fiat et ab omnibus Ordinariis tum locorum tum personarum aliisque, ad quos speciatim spectat, religiosissime servetur, contrariis quibuscumque minime obstantibus.

Datum Romae, ex aedibus S. C. de Disciplina Sacramentorum, in festo Ascensionis Domini a. 1938.

D. Card. Jorio, Praefectus.

L. † S.

F. Bracci, Secretarius.

50.

Opozorilo matičnim uradom.

Vsi matični uradi se opozarjajo na sledeče določbe:

Krščenci morajo in smejo biti vpisani z zaporedno številko samo v rojstno knjigo tiste župnije, kjer so bili rojeni, in samo v rojstno knjigo bolniške kuracije, če so bili rojeni v porodnišnici. — Prav tako smejo biti umrli vpisani z zaporedno številko samo v mrliško knjigo tiste župnije, kjer so umrli, in samo v mrliško knjigo bolniške kuracije, če so umrli v kaki državni bolnišnici ali v Hiralnici (Zavetišču) sv. Jožefa v Ljubljani.

Krstne liste sme izdajati matični urad samo za tiste krščence, katere ima po pravkar omenjeni določbi vpisane v svojo rojstno knjigo z zaporedno številko. — Prav tako smejo izdajati matični uradi mrliške liste samo za tiste rajne, katere imajo vpisane v svoji mrliški knjigi pravilno z zaporedno številko.

Župnik ali njegov namestnik, ki krsti v porodnišnici rojenega otroka v domači župni cerkvi, mora čimprej poslati »Duhovnijskemu uradu obče državne bolnišnice v Ljubljani« vse predpisane podatke, ki jih mora bolniški kurat vselej sproti vpisati v svojo rojstno knjigo. — Ravno tako mora vsak župni matični urad, če je bil mrlič prepeljan za pogreb iz druge župnije ali iz bolnišnice v ondotno župnijo, vselej sproti poslati duhovnij-

skemu uradu one župnije ali bolnišnice, kjer je dotični umrl, vse potrebne podatke za vpis v takkajšnjo mrliško matico.

Kjerkoli je nastala v tem pogledu kaka pomota ali zamuda, jo je treba čimprej popraviti.

Zaradi krstov otrok, rojenih v porodnišnici Bolnišnice za ženske bolezni v Ljubljani, je pomniti sledeče: Ti rojenci se prinesejo iz bolnišnice h krstu v domačo župno cerkev le tedaj, če je to lahko in brez odloga izvršljivo (can. 738), pri čemer je treba seveda upoštevati tudi gmotne in druge razmere staršev, oziroma matere novorojenca. V bolnišnici sme domači župnik ali njegov namestnik na željo staršev ali matere novorojenca krstiti le z dovoljenjem bolniškega kurata. Takoj po izvršenem obredu se mora krščenim vpisati v rojstno in krstno matico duhovniškega urada državne bolnišnice.

V Ljubljani, dne 23. julija 1938.

† Gregorij,
škof.

51.

Razne objave.

Mejni spori. V mnogih župnijah nastanejo spori zaradi meje. Doslej so župni uradi v takih primerih prosili županstvo, naj opozori državnega zemljemerca, da ob svojem dohodu v občino dožene mejo. Ta način določitve meje je bil poceni. Sedaj pa ta postopek ni več v navadi, ker zemljemerec ne prihaja več vsako leto. Pravilnik za vzdrževanje katastra z dne 15. I. 1930 odreja, da je ogled v vsaki občini le vsako deseto leto (čl. 33). Zato se mora prošnja za ogled prijaviti pri katastrski upravi ali pisмено ali ustno. Te ustne prijave sprejema kat. uprava le dvakrat na teden ob določenih dneh. — Stroški so sedaj seveda večji, vendar pa znosni.

Posli v župniščih. Dravska finančna direkcija v Ljubljani je z odlokom z dne 11. jul. 1938, št. 326/7-III ex 1938, opozorila davčne uprave in oddelke finančne kontrole, da morajo posli v podeželskih župniščih imeti davčne karte le tedaj, če so izključno ali vsaj pretežno zaposleni s hišnimi posli. Uslužbenci takih župnišč pa, ki opravljajo izključno ali pretežno kmečka dela (na njivah, travnikih itd.), kot poljski delavci niso zavezani uslužbenskemu davku, zaradi česar za take posle tudi ni zahtevati davčne karte po čl. 95 zakona o neposrednih davkih.

Raziskavanja. Matičnim uradom se naroča, da pregledajo matice in pošljejo škof. ordinariatu sledeče listine, spisane v slovenskem jeziku in pravilno kolkovane: Rojstni in krstni list Antona Jakl z Dolenjskega. — Rojstni in krstni list Franca Schauburger in Julije Hagenbarth. — Rojstni in krstni list Franca Ihan, roj. okrog l. 1822, ter poročni list Franca Ihan in Marije Zavel, poročenih pred l. 1856. — Rojstni in krstni list Marije Sklomba, roj. pred l. 1830, ter poročni list Janeza Semen in Marije Sklomba. — Rojstni in krstni list Štefana Riegler, roj. okrog l. 1810. — Rojstni in krstni list Andreja Simschitz, Blaža Simschitz in Uršule Selan ter poročni list Andreja Simschitz in Rozine Salmhofer. — Rojstni in krstni list Jerneja Pušnik, roj. l. 1807, in Ane Preiss ter poročni list imenovanih. — Rojstni in krstni list Tomaža Ankerst in Karoline Štel-

e r. — Rojstni in krstni list Marije Suppan, roj. l. 1803. — Rojstni in krstni ter poročni list Franca Nazaratky in Terezije Javornik. — Poročni list Matija Mulec in Ane Hadler.

52.

Slovstvo.

Herderjevo založništvo je pričelo izdajati pod naslovom: **Zeugen des Wortes**, zbirko tekstov, ki spričujejo krščansko mišljenje in udejstvovanje iz vseh časov. Namen te zbirke je, današnjemu človeku iz prič preteklosti poglobiti versko zavest in mu pomagati vero v dejanskem življenju uresničevati. Doslej so izšli tile zvezki: 1. Die Briefe des hl. Ignatius von Antiochien; 2. Thomas More, Briefe aus dem Gefängnis; 3. Kardinal Newman, Die Einheit der Kirche und die Mannigfalt ihrer Ämter; 4. Nikolaus Gogol, Betrachtungen über die göttliche Liturgie; 5/6. Gott ist die Liebe. Predigten des hl. Augustinus über den ersten Johannesbrief. — Zbirka, ki je poceni v priročni obliki, se priporoča.

Dr. Fran Grivec: **Sveti Sava in Rim**. Knjižico, ki dobro pojasni vprašanje naslova, je razposlal škof. ordinariat vsem dušnim pastirjem, zlasti katehetom, kot dar neimenovanega založnika.

Misijonska knjižnica zv. 9.: **Puščava bo evetela**. Roman Alberta Besièresa. Prevedel dr. J. Ž. — Iz življenja sv. Avguščina. Priporočamo.

Joža Lovrenčič: **Legenda o Mariji in pastirici Urški**. Misijonska tiskarna, Groblje. Cena 6 ozir. 10 din. — Legenda v vezani besedi je izšla za 40-letnico božje poti na Sveti gori pri Gorici. — Priporočamo.

Indijska knjižnica zv. 10.: **Indijske šole**. Spisal dr. Lambert Ehrlich. — Zelo poučno delce toplo priporočamo.

Knjižice salezijanske družbe; št. 111: **Stadion**; št. 112: **Roža z zelenega štajerja**. — Priporočamo.

Št. 3355.

53.

Konkurzni razpis.

S tem se razpisujeta župniji: **Krško v leskovški dekaniji**, izpraznjena zaradi promocije dosedanega župnika, in **Ljubno v radovljiški dekaniji**, izpraznjena zaradi upokojitve dosedanega župnika.

Pravilno opremljene prošnje je nasloviti in poslati na škof. ordinariat v Ljubljani.

Rok za vlaganje prošenj se zaključi dne 31. avgusta 1938.

V Ljubljani, dne 25. julija 1938.

† Gregorij,
škof.

54.

Škofijska kronika.

Cerkveno odlikovanje. Sv. oče papež Pij XI. je imenoval za apostolske protonotarje ad instar participantium: Ignacija Nadraba, gen. vikarja in stolnega prošta v Ljubljani, ter univ. prof. teol. fakultete v Ljubljani dr. Aleša Ušeničnika in dr. Franca Ušeničnika; za

papeškega hišnega prelata pa Jopisa Volca, stolnega kanonika v Ljubljani.

Umeščen je bil dr. Janko Arnejc, župnik na Trsteniku, dne 5. julija 1938 na podeljeno mu župnijo Breznica.

Prezentiran je bil na župnijo Naklo Janez Filipič, župnik v Krškem.

Imenovan je bil za soupravitelja župnije Trstenik Alojzij Železny, župnik v Goričah.

Upokojena sta bila: Franc Juvan, župnik v Ljubnem, in Jakob Ogrizek, župnik v Pečah.

Ordinacije: Višje redove so prejeli: Subdiakonat dne 16. januarja, diakonat dne 2. aprila in prezbiterat dne 3. julija 1938: bogoslovci V. letnika: Albin Avguštin, Edmund Boehm, Franc Dolinar, Franc Gnidovec, Ivan Janež, Ivan Javornik, Ivan Kopač, Henrik Novak, Ciril Oblak, Viktor Schweiger, Ivan Sitar in Alojzij Sterle; Ivan Cvetko, Franc Gulešič, Karel Jereb, Stanislav Jurečka in Jaroslav Vratnik, vsi Soc. Sal.; Ciril Demšar in Stanislav Trček, oba C. M. — Subdiakonat dne 16. januarja, diakonat dne 6. februarja in prezbiterat dne 12. marca 1938: Andrej Prebil, C. M. — Subdiakonat dne 12. marca, diakonat dne 2. aprila in prezbiterat dne 3. julija 1938: bogoslovec V. letnika: Ivan Gerčar ter Ivan Matko in Alojzij Trojner, oba Soc. Sal. — Subdiakonat dne 2. aprila, diakonat dne 11. junija in prezbiterat dne 3. julija 1938: bogoslovec IV. letnika: Kristijan Štolcar. — Subdiakonat dne 16. januarja in diakonat dne 2. aprila 1938: Anton Mahulja iz krške škofije, Ivan Bareša iz šibeniške škofije ter Alfonz Cvitanović, Ivan Stipanov in Fabijan Šešelja iz zadrške administrature. — Diakonot dne 2. aprila in prezbiterat dne 3. julija 1938: Fr. Pavel Verderber. O. Teut. — Diakonot dne 11. junija in prezbiterat dne 3. julija 1938: Ciril Ondra, Soc. Sal. — Subdiakonat dne 2. aprila in diakonat dne 3. julija 1938: bogoslovci IV. letnika: Ivan Bukovac, Franc Glavač, Anton Hočevar, Ivan Kljun, Franc Kupljenik, Andrej Makovec, Jakob Mavec, Anton Vidmar in Anton Vukšinič; Štefan Bastič, Ladislav Lenček in Andrej Lukan, vsi C. M. — Subdiakonat dne 26. junija in diakonat dne 3. julija 1938: bogoslovec IV. letnika: Ivan Skvarča.

Umrla sta: Franc Kogej, katehet v Št. Vidu nad Ljubljano, dne 27. junija 1938 v starosti 54 let; in Vinko Aljančič, župnik goriške nadškofije, v Kranju dne 8. julija 1938 v starosti 48 let (pokopan v Kovorju). — Naj v miru počivata!

Škofijski ordinariat v Ljubljani,

dne 25. julija 1938.

† **Gregorij,**

škof.

Jože Jagodic,

škof. kancler

Vsebina: 49. Instructio de Sanctissima Eucharistia sedulo custodienda. — 50. Opozorilo matičnim uradom. — 51. Razne objave. — 52. Slovstvo. — 53. Konkurni razpis. — 54. Škofijska kronika.

Izdajatelj: Škofijski ordinariat (Ignacij Nadrah). — Odgovorni urednik: **Jože Jagodic.**
Tiska Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani (Karel Čeč).

Iz uprave ljubljanske škofije.

(Po odgovorih na vprašalno polo za pripravo nove škofijske sinode.)

Dr. Alojzij Odar.

Pregled: 1. Uvod. — 2. Vprašalna pola na splošno. — 3. Nekateri splošni podatki. — 4. Skupno življenje dušnih pastirjev. — 5. Konference duhovnikov. — 6. Ekspoziti. — 7. Stolnina. — 8. Organisti in cerkovniki. — 9. Oskrbovanje pokopališč. — 10. Cerkevni sedeži. — 11. Vzdrževanje cerkve in svete opreme. — 12. Liturgične posebnosti. — 13. Zvonjenje. — 14. Služba božja na podružnicah. — 15. Ustanove. — 16. Bira. — 17. Sodelovanje ljudstva pri upravi cerkvene imovine. — 18. »Velikonočno izpraševanje« in spovedni listki.

1. Uvod.

V začetku l. 1938. je razposlal ljubljanski škofijski ordinariat vsem gg. župnikom in kaplanom »vprašalno polo o partikularnem pravu ljubljanske škofije«. Odgovori so dospeli iz vseh župnij. Vprašalna pola je imela dvojen namen. Prvi je bil dognati, kateri partikularni običaji in določbe veljajo po dekanijah in župnijah naše škofije. Drugi namen pa je bil, ugotoviti tudi nekatere razmere, ki bi jih bilo treba upoštevati pri sestavljanju novega škofijskega zakonika, ki naj bi bil po želji prevzvišenega gospoda škofa promulgiran na novi ljubljanski škofijski sinodi.

Vprašalna pola je vsebovala le nekatera najvažnejša vprašanja, ki pridejo v poštev za oba navedena namena. Odgovori, ki so dospeli na ta vprašanja in ki so jih duhovniki napisali »točno po svoji vednosti in duhovniški vesti«, kakor se izraža formular, so zvečine zelo zanimivi. Vobče so tudi točni, kakor sem mogel s primerjanjem in s podatki, ki sem jih drugje dobil, ugotoviti. Nekateri odgovori pa so seveda tudi takšni, da niso za uporabo. Vprašanj tudi niso vsi gospodje enako umeli; zato je bilo potrebno, odgovore pazljivo in kritično presoditi.

V tejle razpravi bom podal podatke, ki sem jih nabral iz zgornjih odgovorov. Skušal bom tudi pokazati, koliko se je treba nanje pri sestavljanju škofijskega zakonika ozirati. Na marsikateri problem, ki se tiče uprave škofije, bomo po proučitvi teh odgovorov precej drugače zrli, kakor bi brez njih. Tudi marsikatera krajevna posebnost se nam v njih razodeva. Zato bi bila škoda, ako bi gornje vprašalne pole shranili v arhivu, ne da bi jih zadosti izrabili.

2. Vprašalna pola na splošno.

Zgoraj omenjena vprašalna pola je glavni vir za naše razmotrivanje; zato moram najprej opisati njeno vsebino in razložiti namen posameznih njenih vprašanj.

Vprašanja v njej so se glasila:

1. Kolikokrat se sestajajo duhovniki vsega dekanata? Namen tega vprašanja je bil dognati, koliko pastoralnih konferenc (kan. 131) naj bi uvedli. Po določbi III. sinode (str. 36) sta ukazani dve pastoralni konferenci. Poleg tega pa določa ista sinoda (str. 37): »Želimo in naročamo, da vsak dekanat opravi vsako leto vsaj štiri konference Sodalitatis.« Ugotoviti je treba, koliko obveznih konferenc naj se uvede in kakšen naj bo njihov značaj.

2. Od kdaj župnik in kaplan ne bivata pod isto streho? Zakaj ne? Kan. 134 priporoča duhovnikom skupno življenje. Intentio in iure fundata govori za skupno življenje; izjemo je treba dokazati. Določba III. sinode (str. 39) ne vsebuje dosti več kot kan. 134; bolj konkretna je bila določba v prvi sinodi (l. 1903, str. 175, k).

3. Ali biva v župniji pri podružnici kakšen ekspozit ali upokojeni duhovnik? V kakšnem razmerju je do župnika? Ze v razpravi »Dušni pastirji ekspoziti zlasti v ljubljanski škofiji« (BV 1931, 219—274) sem pokazal, da je to razmerje po različnih župnijah različno urejeno, v nekaterih pa sploh ni urejeno. Določbe III. sinode (str. 28 in 29) so nezadostne.

4. Kakšen štolninski red je v župniji? To vprašanje je bilo zelo na mestu, kakor kaže razprava »Štolnina posebej v ljubljanski škofiji« (BV 1938, 1—39), ki je uporabila odgovore v vprašalni poli.

5. Ali prejema kaplan štolnino? — Od kdaj je tako? — Ali ima kaplan prosto hrano pri župniku ali po znižani ceni? — Ali je kakšen naslov za to? — Iz značaja štolnine kakor tudi iz pozitivne določbe v kan. 463, § 3 sledi, da gre štolnina vedno župniku. Po kan. 476, § 1 je treba kaplanu priskrbeti primerno vzdrževalnino. Mogoče je, da je po škofovem odloku ali po ustanovni listini ali po običaju kje župnik dolžan odstopiti kaplanu štolnino na račun omenjene vzdrževalnine. Prav isti pravni temelj moremo najti za znižano ali prosto kaplanovo hrano pri župniku. Dogaja pa se tudi, da prepušča župnik kaplanu štolnino ali da mu daje hrano po znižani ceni, ne da bi bil k temu pravno zavezan. Kako je v posamezni župniji, je quaestio facti. Zadevnih sporov ni mogoče a priori reševati.

6. Kakšno plačo ima organist in od kod se krije? — 7. Kakšno plačo ima cerkovnik in od kod se krije? — Znana stvar je, da je vprašanje, kako vzdrževati organista in cerkovnika, kakor je njima vzdrževalnina večkrat sramotno nizko odmerjena, eno najtežjih vprašanj za finance naših župnij, zlasti tistih, ki štejejo le malo vernikov. V ljubljanski škofiji je namreč 82 župnij, ki imajo manj kot 800 prebivalcev, najmanjša (Sv. Planina v moravški dekaniji) jih ima po Letopisu ljubljanske škofije za l. 1935 le 180; organista in cerkovnika pa potrebuje majhna župnija prav tako kot velika. Zakonodavec mora zato dobro poznati sednje dejansko stanje, da more izdati vsaj splošne smernice, kakor naj bi se uredilo vzdrževanje organistov in cerkovnikov.

8. Kdo oskrbuje pokopališča? — Pokopališča so cerkvena (»konfesionalna«) in občinska. Treba je ugotoviti, katera so cerkvena in kako je preskrbljeno za njih oskrbovanje.

9. Kako se oddajajo cerkveni sedeži? — Znano je, da so nastali glede cerkvenih sedežev že nešteti spori. Druga lj. sinoda iz l. 1908. je določila poseben »red za cerkvene sedeže«; toda v praksi se tega reda v mnogih župnijah ne drže, zlasti kar zadeva oddajanje cerkvenih sedežev.

10. Kako je preskrbljeno za vzdrževanje cerkve in svete opreme? — Razlog za to vprašanje je isti, ki smo ga navedli zgoraj pri vprašanju 6 in 7.

11. Ali so v župniji kakšni posebni obredi (n. pr. pri pokopavanju, opraviilu za mrtve, porokah i. sl.) — 12. Ali so v župniji kakšne posebne pobožnosti? — 13. Ali in kolikokrat se opravlja božja služba pri posameznih podružnicah? 14. Kako je urejeno cerkveno zvonjenje (za mrliča, ob praznikih, za sv. mašo i. t. d., ob posebnih prilikah in za posebne slučaje)? — 15. Ali so kakšne posebnosti v bogoslužnem redu? — Ta skupina vprašanj se tiče bogoslužja v širšem pomenu besede.

Bila pa je potrebna zato, da se ugotovi, ali se nahajajo poleg pobožnosti in obredov v škofijskem bogoslužnem redu še kakšne krajevne posebnosti, ki so ostanki stare dobe ali pa tudi novejše tvorbe. V nobeni cerkveni stvari se namreč ne pokazuje tolikšna raznoličnost po župnijah kakor prav v vsem tem, kar se tiče bogoslužja. Prav posebno težko vprašanje je, kako urediti službo božjo na podružnicah. Križajo se namreč nasprotujoči si interesi. Moderni čas zahteva pač drugačno ureditev, kot so jo uvedle prejšnje dobe. Zakonodavec, ki naj zadene pravo sredo, mora dobro poznati podrobne podatke.

16. Koliko je »darovanj« in v katere namene? — Umevno je, da so potrebne v tej stvari enotne določbe. V ta namen je pa treba imeti pregled sedanjih »darovanj«, ki jih je v tej župniji več, v oni manj, in se tudi ne prirejajo povsod v iste svrhe.

17. Ali so kakšne cerkvene ustanove (mašne in druge)? — Koliko jih je in kolikšna je glavnica za vsako? — Zadevni podatki so potrebni, ker je treba sedanji red za cerkvene ustanove reformirati.

18. Ali je bira (ukazana, prostovoljna; za župnika, za kaplana; organista, cerkovnika)? — V čem obstoji? — Koliko znese? — Kako se pobira? — Bira je zelo preporna zadeva. Nekateri hočejo, da se odpravi; drugi zopet, da naj ostane. Tretji zopet predlagajo razne načine pobiranja. Da je mogoče vsaj nekoliko meritorno govoriti o biri, je treba poznati obseg bira, njen faktični finančni efekt kakor tudi konkretne načine pobiranja.

19. Koliko sodelujejo cerkveni ključarji pri upravi cerkvene imovine? — 20. Ali tudi sicer verniki sodelujejo pri upravi cerkvene imovine? — Vprašanje, koliko naj se pritegnejo verniki k upravi cerkvene imovine, je v naših časih, ko gre za finančno osamosvojitve cerkve, zelo aktualno. Odgovori na gornji vprašanji bi mogli dati kakšen migljaj, kako naj bi se pri nas ta zadeva uredila.

21. Ali se vrši velikonočno izpraševanje vernikov? — Na kakšen način? S kakšnim uspehom? — 22. Ali se uporabljajo spovedni listki? — Znano je, da je med dušnimi pastirji različno naziranje o tem, ali naj se tako imenovano velikonočno izpraševanje ohrani ali ne. Če se ohrani, ali naj se kakó spremeni ali ne. Prav isto velja o spovednih listkih.

Iz navedenega pregleda vprašanj iz vprašalne pole je razvidno, katere zadeve se zlasti smatrajo za takšne, da jih utegne partikularno krajevno pravo, predvsem običajno, drugače urediti, kakor jih ureja splošno cerkveno pravo ali tudi škofijsko pravo. Ta pregled nam tudi razodene, v kakšnem pomenu rabimo besedo uprava v naslovu te razprave.

3. Nekateri splošni podatki.

Preden preidemo k posameznim vprašanjem, je na mestu, da navedemo nekatere splošne podatke o župnijah ljubljanske škofije. V luči teh podatkov bomo namreč vse drugače motrili posamezna vprašanja, kakor pa bi jih sicer.

Ljubljanska škofija se deli na 18 dekanatov z mestom Ljubljano vred. Ti dekanati so razdeljeni na 5 arhidiakonats takó, da se krije arhidiakonats za mesto Ljubljano z dekanatom za to mesto, ostali štiri arhidiakonats pa obsegajo ostalih 17 dekanatov. Arhidiakon za mesto Ljubljano opravlja tudi dekanove posle.

V 17 dekanatih zunaj Ljubljane je 264 župnij (in 2 v upravi): 2 dekanata imata po 25 župnij, 2 dekanata po 20 župnij, 3 dekanats po 15 župnij, 3 dekanats po 10 župnij; ostali dekanats imajo različno število število od 21 do 9 župnij. Dekanat oziroma arhidiakonats za mesto Ljubljano šteje 9 župnij.

Po podatkih iz Letopisa ljubljanske škofije za l. 1935. je v omenjenih 266 župnijah (zunaj Ljubljane) nad 450.000 katoličanov (452.719). V eno župnijo jih torej pride povprečno 1714. Dejansko pa je takole:

manj kot 300 vernikov	štejejo	3 župnije
od 300—500	„ šteje	36 župnij
„ 500—800	„ „	43 „
„ 800—1000	„ „	30 „
„ 1000—1300	„ „	28 „
„ 1300—1800	„ „	17 „
„ 1800—2200	„ „	17 „
„ 2200—2500	„ „	14 „
„ 2500—3000	„ „	17 „
„ 3000—3500	„ „	15 „
„ 3500—4000	„ „	6 „
„ 4000—4500	„ „	5 „
„ 4500—5000	„ „	9 „
„ 5000—6000	„ štejeta	2 župniji
„ 6000—7000	„ štejejo	3 župnije
nad 7000	„ šteje	1 župnija.

Nad 42% župnij zunaj Ljubljane ima manj kot 1000 vernikov in nad 60% župnij ima pod 1800 vernikov. Nad 4000 duš šteje le 20 podeželskih župnij, torej le 7%.

Ti podatki povedo, da so župnije v ljubljanski škofiji po večini majhne; saj imamo 82 župnij od 264 podeželskih župnij (31%), ki ne štejejo po 800 vernikov. Župnije, ki nimajo 800 vernikov, so nedvomno majhne župnije; v naši škofiji je takih nad 31%.

Kaplansko mesto je ustanovljeno v 139 župnijah, brez kaplanskega mesta je 125 župnij; v odstotkih izraženo: prvih nad 52% in drugih nad 47%. Zopet nov dokaz, da je v naši škofiji skoraj polovica župnij, ki se štejejo za majhne župnije.

Pri reševanju cele vrste vprašanj, ki prihajajo pri upravljanju župnij v pošte, zlasti pa finančnih vprašanj, je treba to dejstvo upoštevati. Zato n. pr. predlogi, ki imajo pred očmi velike hrvatske in sremske župnije, ne morejo ustrezati našim župnijam. Župnija, pa naj bo velika ali majhna, ima približno enake stroške za vzdrževanje cerkve, svete opreme in bogoslužja, za vzdrževanje organista in cerkovnika.

Vprašanja, ali se ne bi dale nekatere majhne župnije brez škode ukiniti, se tu nočem dotikati; omenim le, da naše neugodne terenske razmere zahtevajo župnije, ki so večkrat po številu vernikov majhne.

4. Skupno življenje dušnih pastirjev.

Cerkev želi, da bi dušni pastirji bivali pod skupno streho (prim. kan. 134). Od 266 župnij zunaj Ljubljane je kaplansko mesto ustanovljeno v 139 župnijah. Od teh živita kaplan in župnik pod skupno streho v 85 župnijah, ločeno pa v 54 župnijah; to je 61% proti 49%. To razmerje je po raznih dekanatih zelo različno; v kamniškem dekanatu n. pr. ne bivata v nobeni župniji župnik in kaplan skupaj, pač pa v sedmih ločeno; v kočevskem in semiškem dekanatu pa povsod bivata župnik in kaplan skupaj (6 in 9).

Kjer kaplan biva ločeno od župnika, se to po večini godi že dolgo časa; novejših primerov je malo (n. pr. Devica Marija v Polju od l. 1935, Krško od l. 1905, Sorica od l. 1925, Breznica od l. 1905).

V ljubljanski škofiji morata imeti župnik in kaplan skupno mizo, ako nima kaplan lastne mize »iam ab antiquis temporibus« (I. sinoda 175; III. sinoda 39). Izjeme dovoljuje po I. sinodi str. 39 škof (III. sinoda na ustreznem mestu nima določbe o tem).

Koliko naj plačuje kaplan župniku za hrano, naj po določbi I. sinode 175 kaplan in župnik sporazumno določita. Do svetovne vojne so bili župniki v nekaterih župnijah (Kamnik, Naklo, Šenčur, Sv. Križ ob Krki, Št. Jernej, Poljane, Moravče, Radovljica, Metlika, Višnja gora, Št. Vid pri Stični) dolžni zastoj dajati hranom; po svetovni vojni in delno že med njo pa je škof. ordinariat s svojimi odloki oprostil župnike te dolžnosti, ker so odpadli viri, iz katerih so župniki prejeli ekvivalent. Pač pa morajo župniki na račun svojih obveznosti večkrat nuditi hrano kaplanom po nekoliko znižani ceni (prispevati po 25 ali 50 din mesečno!).

Cena za hrano je zelo različna (od 200 do 600 din).

S pravnega stališča bi bilo zaradi tega, ker kaplan mora imeti hrano pri župniku, in si je sam ne more izbrati kje drugje, le to pripomniti, naj bi bil zadevni dogovor med župnikom in kaplanom vedno predmet dekanove vizitacije; dekan naj ima tudi pravico ceno znižati, ako je za krajevne razmere previsoka. Na ta način bi se mogle odstraniti razne nerednosti.

5. Konference duhovnikov.

Po vseh dekanatih se redno vršita vsako leto dve pastoralni konferenci, kakor določa na osnovi kan. 131 III. sinoda, str. 36. Ista sinoda (str. 37) ukazuje za vsak dekanat »vsako leto vsaj štiri konference Sodalitatis«. Dejansko pa se giblje število teh konferenc po dekanatih med 3 in 10. Zanimivo je, da duhovniki iz istega dekanata navajajo različne številk.

Konference Sodalitatis ne uspevajo povsod enako. Po III. sinodi str. 37 tvarina za te konference, ki so ukazane, ni predpisana, marveč jo določajo člani sami. V tem je že nedvomno pomanjkljivost. Konference bi se dale gotovo poživiti s tem, da bi dobile enotno idejno vodstvo pri škof. ordinariatu.

Duhovniki po dekanijah dobro čutijo, kako so jim take konference potrebne. Do sedaj je bilo ukazanih, kakor rečeno, šest konferenc na leto, namreč dve pastoralni in štiri sodalne. Po več dekanatih pa so število zvišali. V mestu Ljubljani n. pr. in v dekanatu za Ljubljano-okolico se shajajo dušni pastirji vsak mesec.

6. Ekspoziti.

Tretja ljubljanska sinoda razlikuje med kaplani ekspoziti in med upokojenimi duhovniki, ki pri kaki cerkvi opravljajo redno božjo službo (str. 28/29). Pravni položaj teh upokojenih duhovnikov je v navedeni sinodi dobro urejen, manj pa položaj kaplanov-ekspozitov. Prim. BV 1931, 269.

Iz odgovorov na vprašanje sub 3 v vprašalni poli razvidimo tole:

Razlikovati moramo med ekspoziti in upokojenimi duhovniki, pomožnimi dušnimi pastirji. Ekspoziti morejo imeti kuratni beneficij, ali pa so brez njega. Upokojeni duhovniki živijo pri župnih cerkvah ali pa pri podružnih cerkvah. Glede prvih ni nobene pravne težkoče, pač pa včasih glede upokojenih duhovnikov, ki pri podružnicah opravljajo božjo službo.

Ekspoziti so v 13 župnijah, in sicer: v Dravljah (žup. Št. Vid nad Lj.) z naslovom subsidiarij, v Radomljah (žup. Kamnik), na Zdihovem (žup. Mozelj), v Vogljah (žup. Šenčur) (ima kuratni beneficij), pri Sv. Joštu (žup. Šmartin pri Kranju), v Košici (žup. Št. Jurij pod Kumom), na Lokah (žup. Zagorje), v Davči (žup. Sorica), v Št. Vidu (žup. Brdo), v Izlakah (žup. Cemšenik), na

Vrhopolju (žup. Moravče), na Grosupljem (žup. Šmarije), v Bevkah (župnija Vrhnika).

Položaj ekspozitov je dejansko zelo različno urejen. Ekspozita v Davči in v Bevkah sta glede samostojnosti na prvem mestu. V Davči je po poročilu »popolnoma samostojna duhovnija«, v Bevkah je ekspozit, kakor pravi poročilo, »le malo odvisen od župnika; ima svoje matice in ne potrebuje za izvrševanje svojih poslov nobenega pooblastila in dovoljenja krajevnega župnika«. Ekspozit v Zdihovem opravlja božjo službo in dušno pastirstvo; nima pa matrik in uprave cerkvene imovine. Ekspozit v Izlakah krščuje in pokopuje, nima pa matičnih knjig in vse potrebno za vpis pošilja župniku v Čemšeniku, kjer se tudi zakoni oklicujejo. Ekspozit pri Sv. Joštu opravlja božjo službo; krsti, oklici, poroke in pogrebi pa so v župni cerkvi. Za ostale ekspozite je izrecno omenjeno, da so do krajevnega župnika v razmerju kaplana, ki je nastavljen za določen del župnije (n. pr. v Senčurju, Zagorju), ali pa sploh ni nič točnega navedeno.

Upokojeni duhovniki, ki opravljajo pomožno dušno pastirstvo pri podružnicah, so v župnijah Brezovica (v Notr. Goricah), Mengeš (v Trzinu), Vodice (na Skaručini, v Šenkovem turnu), Cerklje (na Sp. Brniku, v Lahovičah, v Zalogu), Senčur (v Hrastju, v Olševku), Moravče (pri Sv. Križu, pri Sv. Trojici), Toplice (na Uršnih selih), Zasip (na Dobravi), Št. Vid pri Stični (v Velikem Gabru, na Muljavi).

Po poročilih razmerje med temi upokojenimi duhovniki in krajevnimi župniki ni povsod urejeno, toda pravni položaj je jasen.

Beneficiatov, ki niso dušni pastirji, kakor tudi duhovnikov, ki opravljajo božjo službo po redovniških cerkvah in zavodih, v tej zvezi ne omenjamo.

Pravni položaj ekspozitov je zaradi različnih krajevnih razmer težko povsod enako urediti. Nova sinodalna določba o ekspozitih naj bi se zato glasila takole:

»Ekspoziti so kaplani za določen del župnije in bivajo v njem. Katere župniške posle mora ekspozit opravljati, se odredi v dekretu škof. ordinariata za vsak primer posebej.

Svojo službo opravljajo ekspoziti pod vodstvom in nadzorstvom župnika.

Ako je ekspozitura samostojna, ima ekspozit vse pravice in dolžnosti župnika; izvzeta je le dolžnost, maševati za ljudstvo.

Katere ekspoziture so osamosvojene, določi odlok škof. ordinariata.«

O upokojenih duhovnikih, ki pomagajo opravljati dušno pastirstvo, naj bi se sinodalna določba glasila takole:

»Upokojeni duhovnik, ki opravlja pri kaki cerkvi redno božjo službo za vernike, mora dobiti dovoljenje od škof. ordinariata. V dovoljenju se bo točno navedlo, katera opravila mora in katera sme upokojeni duhovnik izvrševati. Ako kdo ne bi hotel sprejeti vseh opravil, ki se mu nalože, se smatra, da je dovoljenje odklonil.

Dovoljenje bo izdal škof. ordinariat v sporazumu z župnikom.

Božjo službo za vernike in delno dušno pastirstvo opravljajo upokojeni duhovniki pod vodstvom in nadzorstvom krajevnega župnika.«

7. Štolnina.

Vprašanja pod točkama 4 in 5 v vprašalni poli so se bavila s štolnino. Odgovore, ki so prišli na ta vprašanja, sem porabil v razpravi »Štolnina posebej v ljubljanski škofiji« (BV 1938, 1—39). V njej sem pokazal pestro raznolikost v štolninskih redih ljubljanske škofije in različna naziranja o tem, ali gre kaplanu štolnina. Razpravi je dodan tudi osnutek novega enotnega štolninskega reda. O njem naj dostavim le to, da je izdelan s stališča celote kot

rezultanta podatkov, ki so jih poslali gg. dušni pastirji. V njem ni nobene aprioristične postavke, ki bi bila izdelana »pri zeleni mizi«. Cela gornja razprava, ki je nekako motivno določila poročilo k imenovanemu osnutku, je dokaz za to.

8. Organisti in cerkovniki.

O organistih in cerkovnikih je izdala sinoda iz l. 1903. poseben red (latinski tekst na str. 38—49, slovenski tekst na str. 178—188). Red ima pet poglavij: I. o podelitvi službe, II. o življenju in raznih odnošajih organista in cerkovnika; III. o dolžnostih organista; IV. o dolžnostih cerkovnika in V. o plači. Tu nas zanima prvo in peto poglavje.

Organiste in cerkovnike nastavlja in odpušča po gornjem redu cerkveno predstojništvo (župnik in ključarja). »Občini v tem oziru ne pristojata nikaka pravica, tudi ne v primeru, če organist ali cerkovnik dobiva celoma ali deloma plačo od občine; izvzeti so primeri, v katerih se je pravica pravno pridobila.« Ali je organist potreben, odloči škof. ordinariat. Te določbe so v skladu s kan. 1185, ki sicer določa, da nastavlja in odpušča organiste in cerkovnike župnik sam, a dodaja »salvis legitimis consuetudinibus et conventionibus et Ordinarii auctoritate«.

Peti oddelek v navedenem škofijskem redu govori o plači organistov in cerkovnikov. V uvodu se poudarja, da je to vprašanje jako težko in da se ne da po vseh župnijah enako rešiti. »Razmere v posameznih župnijah in sedanje stanje je tako različno, da škofijska sinoda ne more podati splošnih odredb, na katere bi bile vezane vse župnije. Zaradi tega hoče sinoda le pokazati pot, po kateri naj skušajo župniki priti do ugodne rešitve.« Župniki »naj namreč ne zamude nobene ugodne prilike, da se vprašanje reši, ampak naj se na vso moč potrudijo, da se srečno reši« (str. 187).

Sinoda nato »pokazuje pot« v trinajstih točkah (str. 187/8). Od teh omenim le nekatere: 1. V majhnih župnijah naj se službi organista in cerkovnika združita. 2. Večkrat obstoje dohodki cerkvenih uslužbencev v biri; župniki naj pazijo, da se ne bo bira zmanjšala. 3. Župniki naj po možnosti poskrbe, da se s konkurenčnimi obravnavi določi in zagotovi plača organistov in cerkovnikov. 4. Organistu in cerkovniku se sme dati ob slovesnejših prilikah nagrada iz cerkvenih dohodkov.

Dejansko stanje je v škofiji tole:

Organista ima 236 župnij, 33 župnij je brez njega. Nekaj redovniških župnih cerkva ni upoštevanih.

Med župnijami, ki so brez organista, so po večini tiste, ki štejejo malo vernikov (n. pr. Golo, Borovec, Gotenica, Polom, Spodnji log, Topla reber, Dobovec, Hotič, Soteska, Ljubno, Ovsišje, Grčarice, Turjak, Vel. Poljane, Sinji vrh); nekaj župnij je pa tudi večjih (n. pr. Vodice, Osilnica, Stara cerkev).

V 110 župnijah opravlja ista oseba cerkovnikovo in organistovo službo, v 126 župnijah imajo posebnega cerkovnika in posebnega organista.

Za vzdrževanje organista in cerkovnika je poskrbljeno v različnih župnijah na zelo različne načine in v zelo neenaki meri. Podrobne podatke moram opustiti, ker jih ni mogoče spraviti v sistem. Velik del vzdrževalnine organistov in cerkovnikov obstoji v biri. Podatki glede te bire v odgovorih na vprašalno polo niso vsi točni, toda toliko sem ugotovil, da znaša bira za cerkovnike in organiste vsaj eno četrtino celotne bire. Podrobnejši podatki bodo navedeni v odstavku o biri.

S konkurenčno obravnavo je določena plača organistu ali cerkovniku, oziroma obema, v 69 župnijah. Zneski so večkrat zelo nizki, n. pr. po 250 din mesečno.

Pri proučevanju podatkov o vzdrževanju organistov in cerkovnikov sem dobil vtis, da pač ni mogoče urediti vzdrževalnine po vseh župnijah enako, kakor je že ugotovila sinoda iz l. 1908., toda določiti bi se moral nekak eksistenčni minimum za vsako župnijo posebej in vsaj ti najnižji prejemki bi se morali zasigurati. Sedaj je po mojem mnenju vse preveč prepuščeno dobri volji krajevnih faktorjev, in to ne samo v dejanskem življenju, temveč v samem sinodalnem redu, ki vsebuje določbo kot n. pr. »župniki naj skušajo priti do ugodne rešitve« ali »župnik naj tudi skrbi, da se dohodki ... zvišajo na primerno vsoto« ali »kjer dopuščajo cerkveni dohodki, ne bo napačno, če se organistu ali cerkovniku ob slovesnejših prilikah ... podeli v pomoč primerna denarna nagrada.«

9. Oskrbovanje pokopališč.

Veljavni pokopališki red je izdala sinoda iz l. 1908 (dodatek II, str. 169—177). Ta red ima dva dela. V prvem delu z naslovom »pokopališče« so odstavki: lastninska pravica; naprava novih pokopališč in razširjenje starih; red na pokopališču; pokop. Drugi del pa govori o grobni knjigi. Pokopališki red iz l. 1908. je potrdila sinoda iz l. 1924, str. 157. Dodala pa je ta sinoda več določb, ki razveljavljajo navzlic potrditvi pokopališkega reda v celoti nekatere njegove določbe. Zato je potrebno izdati nov pokopališki red, ki naj vsebuje izvršilne naredbe h kan. 1203—1242.

Po podatkih iz odgovorov na vprašalno polo je za oskrbovanje pokopališč po župnijah na razne načine poskrbljeno. V nekaterih župnijah imajo nastavljenega posebnega grobarja, drugod skrbi za pokopališče cerkovnik. Veliko pa je tudi župnij, kjer je po poročilih prepuščena skrb za pokopališče vernikom. Sinodalne določbe o tem, kdo naj konkretno skrbi za pokopališče, ne govore.

Oskrbovanje pokopališča vsebuje dvoje, vzdrževanje (n. pr. ograje) in skrb za red na njem. K vzdrževanju pokopališča v več župnijah prispeva politična občina. Zaradi tega seveda pokopališče še ne preneha biti »konfesionalno« v smislu bivših avstrijskih zakonov, to se pravi cerkveno, toda nevarnost je, da se utegne pozabiti, da ima prispevek občine k vzdrževanju cerkvenega pokopališča le značaj podpore. Na to se more pozabiti na cerkveni strani, tako da cerkveno predstojništvo zahteva od občine prispevke, more pa se pozabiti na strani občine in si ta začne prilaščati na cerkvenih pokopališčih pravice, ki ji ne gre do.

Kdaj se smatra pokopališče »konfesionalno« in kdaj za občinsko, našteva sinoda iz l. 1908, str. 170/1, sklicujoč se na judikate avstr. upravnega sodišča.

Iz poročil je razbrati, da po nekaterih župnijah ne razlikujejo več dobro med tem, ali je pokopališče občinsko in ga oskrbuje občina ali pa je cerkveno ter občina le prispeva k njegovemu vzdrževanju, kar je bilo na bivšem Kranjskem stalna navada.

Občinsko je pokopališče v tehle župnijah: Devica Marija v Polju, Dravljje (mestno), Sv. Trojica (farna občina), Gotenice, Kočevje, Koprivnik na Kočevskem, Nemška loka, Osilnica, Polom, Kočevska Reka, Spodnji log, Stara cerkev, Stari log, Naklo, Št. Jernej, Dole pri L., Zagorje, Nova Oselica, Brdo, Brusnice, Mirna peč, Dovje, Jesenice, Kor. Bela, Kranjska Gora, Ljubno, Draga, Sodražica, Metlika, Podzemelj (poleg njega tudi konfesionalno), Čatež, Gorenji Logatec.

Nekoliko nejasno vsaj glede vzdrževanja je stanje v naslednjih župnijah: Bloke (»cerkveno, popravlja občina«), Babno polje (»soseska«), Unec (»podružnično oskrbuje vaš«), Stranje (»oskrbovanje vodi župnik, grobove urejajo župljani sami, potrebno opravo nabavlja občina«), Tunice (»farani«), Mozelj (»soseska«), Podbrezje (»pokopališki odsek, ki ga sestavljajo župnik, dva

cerkvena ključarja in dva občinska moža), Št. Urška gora (»delno občina«), Jezersko in Raven (»za gradnjo in popravila skrbi občina«), Škofijan (»delno občina«), Dobovec (»ljudje sami«), Zasip (»gospodarski odsek«), Struge (»farani«).

10. Cerkveni sedeži.

»Red za cerkvene sedeže,« izdan na sinodi l. 1908., določa, da so klopi v cerkvi cerkvena lastnina in da nihče ne sme postaviti v cerkvi lastne klopi. S cerkvenimi sedeži razpolaga po tem redu cerkveno predstojništvo (župnik in ključarja). Ta določba ni v skladu s kan. 1184, n. 4, ki določa: »Consilium fabricae... nullatenus sese ingerat... in dispositionem... sedilium.«

Vernik si pridobi le pravico uporabljati sedež v klopi; ne more pa te pravice prenesti na drugo osebo. Glede oddajanja cerkvenih sedežev določa sinoda iz l. 1908. takole: »Pravica do sedeža se v naši škofiji redno le po javni dražbi dobi; dobi jo pa oni, ki zanjo največ ponudi; dobiti jo morejo le osebe, ne pa rodovina ali hiše; prednost imajo posestniki, ker so oni najbolj zavezani, prispevati za cerkvene potrebe; za njimi pa osebe, katere v župniji stalno prebivajo; osebam iz drugih župnij se sedeži navadno ne prodajajo; vsaka oseba si more samo en sedež pridobiti, in sicer moška oseba na moški strani, ženska na ženski« (str. 163).

»Javna dražba naj bo vsako leto ob koncu meseca decembra« (str. 164).

»Vsota, obljubljena na dražbi, se mora v enem letu poplačati; razen te vsote se plačuje še vsakoletna pristojbina v znesku, ki je v dotični župniji navaden« (str. 164).

»Nihče ne more zahtevati, da se mu, ko sedež izgubi, povrne vsota, določena po dražbi. Izvzet je le slučaj smrti ali odselitve, ako dotičnik sedeža, drago kupljenega, še ni rabil deset let; v tem slučaju se vsota na deset delov razdeli in se uživatелju po številu let povrne« (str. 165).

»Nujno se želi, da se ta red vpelje povsod; kjer je sedaj navada, da je sedež prepisan na hišo, je po smrti očetovi ali materini sedež izprazen in se proda na dražbi, razen, ako je sin nastopil gospodarstvo hiše, ker v tem slučaju more pridržati sin sedež očetov, njegova žena pa sedež materin, toda le za večjo pristojbino, kakor jo določijo župnik in ključarja; ako se brani plačati napovedano pristojbino, se sedež na dražbi proda« (str. 165).

»Kjer župljani trdijo, da so sedeži njihova last, pa kupčujejo z njimi, jih svojevoljno v najem dajejo ali kot dediščino zapuščajo, je to necerkvena krivična razvada; v tem slučaju se dotičniki prosijo, naj sedeže prepuste cerkvi za malo vsoto ali pa v oporoki; strogo pa se prepoveduje kupčevanje in barantanje s sedeži; kdor s sedežem kupčuje, izgubi pravico do njega« (str. 165).

Navedene določbe so tehnično bolj slabo izdelane; vsekakor jih je treba prestilizirati. A tudi v vsebinskem oziru niso brez prigovora, kakor se jasno vidi na zadnjih dveh. Že določbe same predpostavljajo različno prakso; dejansko pa je ta različnost še mnogo večja zaradi tega, ker se povsod ne ravna po tem redu.

Po odgovorih na vprašalno polo dobimo o oddajanju cerkvenih sedežev tole sliko: Sedeži so »prosti«, »hišni« ali »družinski« in »lastni«. »Prosti« sedeži so nesporna cerkvena lastnina in cerkveno predstojništvo svobodno razpolaga z njimi, navadno se oddajajo na dražbi. »Hišni« ali »družinski« sedeži so sicer tudi cerkvena lastnina, vendar cerkveno predstojništvo ne more svobodno z njimi razpolagati; ti sedeži se le izjemno oddajajo na dražbi. »Lastni« sedeži se smatrajo za zasebno lastnino. Take sedeže poznajo le še v nekaterih župnijah, med tem ko »hišne« ali »družinske« po zelo mnogih župnijah.

»Hišne« ali »družinske« sedeže naš red za cerkvene sedeže tolerira, kakor smo videli. Nov gospodar ali nova gospodinja more tak sedež obdržati »za večjo pristojbino, kakor jo določijo župnik in ključarja« (sinoda 1908, 165). To »večjo pristojbino« imenujejo prepisnina, primščina ali prejemščina.

Poleg izlicitirane cene, oziroma »prepisuine«, »se plačuje še vsakoletna pristojbina v znesku, ki je v dotični župniji navaden«, kot določa škof. red za cerkvene sedeže. To pristojbino imenujejo letnina, letna pristojbina, letni prispevek, urbarij, sedežnina.

Glede oddajanja samega moremo župnije razdeliti v naslednje skupine:

1. Župnije, kjer se cerkveni sedeži ne oddajajo.
2. Župnije, kjer se cerkveni sedeži sproti oddajajo brez javne dražbe.
3. Župnije, kjer se cerkveni sedeži oddajajo po posebnem župnijskem redu za cerkvene sedeže.
4. Župnije, kjer velja glede oddajanja cerkvenih sedežev poseben dogovor med predstojništvom cerkve in župljani.
5. Župnije, kjer se oddajajo vsi sedeži na javni dražbi.
6. Župnije, kjer se oddajajo »prosti« sedeži na javni dražbi, »hišni« pa proti prepisnini.
7. Glede oddajanja na dražbi se zopet dele župnije v take, kjer se sedež odda za stalno, in v take, kjer se odda le za eno leto; te zopet ne ravnaajo vse enako; v nekaterih se dražba za sedež vsako leto ponovi, v drugih pa se najeminska pogodba avtomatično podaljša za eno leto, ako je nobena stranka ne odpove.
8. Župnije, kjer se sedež odda bližnjemu sorodniku dosedanjega uživalca brez dražbe ali brez prepisnine le za letni prispevek.
9. Župnije, kjer gresta vsakemu gospodarju dva sedeža, eden na moški, drugi na ženski strani; dobi ju brez dražbe ali prepisnine, plača le letni prispevek.
10. Župnije, kjer so v navadi glede oddajanja sedežev posebne variante, n. pr. sedeži se oddajajo le za določene ure za nedelje in praznike, tako pri Marijinem Oznanjenju v Ljubljani (»Cerkveni sedeži se oddajajo za nedelje in praznike dvakrat in sicer od 5.—8. in 8.—12. ure. Za popoldne in delavnike posebej«) ali sedež se odda za poljubno vsoto, ki jo določi odjemalec.

Lep zgled, kako se more zadeva s cerkvenimi klopki komplicirati, je iz župnije Kamne gorice. Zadevno poročilo v odgovoru na vprašalno polo naj izpišem. Glasi se: »Izmed 128 sedežev v cerkvi ima dohodek kaplan od treh; ta »kaplanova dotacija« je v fasiji. 7 sedežev je obremenjenih z mašnimi ustanovami, potrjenimi po škof. ordinariatu. »Prostih sedežev«, ki jih cerkev daje letno v najem, je bilo l. 1919 le 8. — Pet rodbin je imelo nad 30 sedežev, od katerih so oddajali letno v najem najboljše po 12 K (in tudi več); plačevali pa so od njih cerkvi letno 12 h, torej 1% letnega dohodka. Na tukajšnjo vlogo z dne 4. 2. 1930. je škof. ordinariat odobril, da se pobira letnina od sedežev, ki jih dajejo stranke letno v najem, v znesku 40 din (od drugih 10 din). Zdaj je takih sedežev še 17, a vsako leto manj. Prodaja pod roko, med strankami se ne dopušča več. Cerkev ima zdaj lastninskih sedežev že 30, ki se dajejo letno v najem: slabši po 50 din, nekoliko boljši po 60—70 din, še boljši tudi nad 100 din. Na koru je sedežev ca 56; stranke jih imajo 40 in plačujejo od njih letnino 5 din. Okrog 10 jih daje cerkev v najem letno po 15, 20, 25 din. Nekaj jih je za pevce.«

Ženski sedeži se oddajajo redno za višjo ceno kot moški; redno so ženski sedeži trikrat dražji kot moški, v nekaterih župnijah so celo petkrat dražji.

Po posameznih dekanijah je oddajanje cerkvenih sedežev takole urejeno.

V Ljubljani se v treh župnijah (stolna, sv. Jakoba in v Trnovem) cerkveni sedeži ne oddajajo; v petih župnijah pa se oddajajo, a v vseh brez javne dražbe in le za eno leto.

V dekaniji Ljubljana-okolica se oddajajo vsi sedeži na dražbi v 12 župnijah; zneski, kateri so bili v teh župnijah izdraženi, so bili različni po raznih župnijah; najnižji doseženi znesek v zadnjem času je bil 42 din, najvišji pa 1300 din.

V ostalih osmih župnijah imajo »hišne« in »proste« sedeže. »Primščina« za hišne sedeže znaša ponekod 100, drugod 50 din. Letna pristojbina znaša v večini župnij 10 din, po nekod 5, 7 in tudi 20 din.

V dekaniji Cerknica se oddajajo vsi sedeži na javni dražbi v 9 župnijah, v eni župniji pa imajo hišne (prepisnina 100 din) in proste sedeže. Cena, ki se na dražbi doseže, je približno ista kot v dekaniji Ljubljana-okolica. Letna pristojbina znaša redno 10 din, ponekod 20 din.

V dekaniji Kamnik se v eni župniji cerkveni sedeži ne oddajajo. V ostalih župnijah oddajajo cerkvene sedeže na javni dražbi. V večini župnij poznajo še družinske sedeže, oziroma prakso, da dobi nov gospodar ali gospodinja sedež proti »prejemščini« ali »prepisnini«, ki znaša različno, tako 30 din (v eni župniji), 50 din (v dveh župnijah), 75 din (v dveh župnijah), 100 din (v treh župnijah), 150 din (v eni župniji), 200—300 din (v eni župniji). Letni prispevek znaša: 3 din (v 2 župnijah), 4 din (v 1 žup.), 5 din (v 4 žup.), 7 din (v 1 žup.), 10 din (v 4 žup.), 15 din (v 1 žup.), 20 din (v 1 žup.).

V dekaniji Kočevje je v eni župniji tako urejeno, da ima vsak posestnik dva cerkvena sedeža in plača letno 15 din. V ostalih župnijah oddajajo cerkvene sedeže na javni dražbi; v eni župniji dobijo sedež otroci za starši proti prepisnini 30 din. Cene, ki se na javni dražbi dosežejo, so v večini župnij zelo nizke, n. pr. 5 din (!), 20 din, 80 din. Iz dveh župnij je poročilo, da sploh ni reflektantov za cerkvene sedeže, zlasti za moške. Letni prispevek znaša 4 din (v 1 žup.), 5 din (v 5 žup.), 6 din (v 1 žup.), 10 din (v 4 žup.).

V dekaniji Kranj je različno urejeno. V eni župniji oddajajo sedeže vsako leto brez javne dražbe proti »prejemščini« 20 din in letni pristojbini 20 din. Redno poznajo »hišne« sedeže, ki preidejo na gospodarjevega naslednika proti prijemščini, ki znaša v eni župniji le 10 din, v eni župniji 25 din, v dveh župnijah 50 din, navadno pa 100 din, v nekaterih tudi 200 din. Sedeži razen »hišnih« in »lastnih« (v eni župniji) gredo na javno dražbo, kjer se dosežejo razmerno visoke cene, tudi do 2000 din. V eni župniji se oddajajo sedeži na javni dražbi le za eno leto. Letni prispevek znaša v večini župnij 10 din, v eni župniji 3 din, v treh 5 din, v eni 6 din.

V leskovški dekaniji se oddajajo v vseh župnijah sedeži na javni dražbi in sicer v dveh le za eno leto, v ostalih pa za stalno. V eni župniji imajo rodbinski člani užívalca prednost. Cena, ki se doseže na dražbi, se giblje od 30 do 800 din. Letni prispevek je deset ali pet dinarjev.

V litijski dekaniji se oddajajo sedeži na javni dražbi v šestih župnijah. V ostalih (12) so vsi sedeži »hišni« in se oddajajo proti »prejemščini« ali pa se tudi tako oddajajo, čeprav niso hišni. Prijemščina je po župnijah različna: 12,5 din, ali 25 ali 30 ali 50 ali 100 din. V eni župniji se oddajajo sedeži samo za letni prispevek. Letni prispevek je od 5 do 20 din.

V loški dekaniji se oddajajo vsi sedeži na dražbi le v treh župnijah. Večina župnij pozna hišne sedeže, ki prehajajo od starega gospodarja na novega proti prepisnini. V eni župniji se oddajajo sedeži sproti. Prepisnina znaša od 30 do 100 din. Letni prispevek je od 10 do 30 dinarjev.

V moravški dekaniji se oddajajo sedeži na dražbi v vseh župnijah, razen v eni. Letni prispevek je od 5—10 din.

V novomeški dekaniji je za cerkv. sedeže javna dražba v vseh župnijah, razen v eni. Letni prispevek je pet ali deset dinarjev.

V radovljiški dekaniji je zadeva s cerkvenimi sedeži zelo različno urejena. V 11 župnijah se oddajajo na javni dražbi, kjer se dosežejo najvišji zneski v celi škofiji, drugod imajo »hišne« in »lastne« sedeže. V dveh župnijah obstoje glede oddajanja posebne pogodbe med cerkvenim predstojništvom in verniki. V dveh župnijah se oddajajo sedeži interesentom po vrsti, kakor so se zglasili, za določeno ceno. Letni prispevek je od 4 do 20 din.

V ribniški dekaniji je v večini župnij za cerkvene sedeže javna dražba. V dveh župnijah imajo hišne sedeže, ki se oddajajo proti prijemščini. V eni župniji je poseben red. Prijemščina je od 50 do 100 din; letni prispevek 5 do 10 din.

V semiški dekaniji je v večini župnij dražba; redno se oddajajo sedeži za stalno, v eni le za eno leto. V 3 župnijah se oddajajo sedeži proti prepisnini od 60 do 100 dinarjev. Letni prispevek je 2,5 ali 5 ali 10 din.

V dekaniji šmarije se oddajajo v vseh župnijah sedeži na dražbi. Letni prispevek je 4, 5 ali 10 din.

V dekaniji trebnje je v večini župnij dražba; v dveh župnijah se oddajajo sproti. V eni župniji imajo hišne sedeže, ki se oddajajo proti prejemščini 80 din. Zneski, ki se v nekaterih župnijah na dražbi dosežejo, so izredno nizki (n. pr. za moške sedeže 4 do 15 din!). Letni prispevek je redno 5 dinarjev.

V vrhniški dekaniji je v 8 župnijah javna dražba, v petih pa se oddajajo sedeži proti prejemščini. Na dražbi se redno oddajajo sedeži do smrti, v eni župniji pa tudi le za eno leto. Prejemščina je 40, 50, 80 ali 100 din. Letni prispevek je 4, 5, 8 ali 10 dinarjev.

V žužemberški dekaniji se v vseh župnijah oddajajo sedeži na javni dražbi; vobče se dosežejo nizke cene. Letni prispevek je od 3 do 10 din.

11. Vzdrževanje cerkve in svete opreme.

Odgovorov, ki so prišli na deseto vprašanje v vprašalni poli »Kako je preskrbljeno za vzdrževanje cerkve in svete opreme«, ni mogoče spraviti v kakšen sistem. V vsaki župniji je stvar drugače urejena. Splošna je tožba, da je za cerkev in sveto opremo slabo preskrbljeno; nekaj pa je tudi župnij, kjer je preskrbljeno prav dobro in celo odlično.

Stroške krijejo iz rednih dohodkov; njih glavni vir je sedežnina, o kateri je bil govor v prejšnjem odstavku, in nabirke s puščico. Te nabirke pa v nekaterih župnijah zelo malo pomenijo; po nekod niti za olje za večno luč ne zadoščajo. Za vzdrževanje cerkve in svete opreme imajo v nekaterih župnijah posebna »darovanja«, tako v denarju kot v svečah. V par župnijah je navada, da se prispevki za sveto opremo (sveče!) pobirajo po hišah.

V proračunu, ki se bo moral uvesti v vsaki župniji, bodo morale biti postavljene posebne postavke za vzdrževanje cerkvenega poslopja in posebne za nabavljanje in vzdrževanje svete opreme.

12. Liturgične posebnosti.

V tem odstavku hočem poročati o odgovorih na 11. in 12. vprašanje v vprašalni poli; prvo se je glasilo: »Ali so v župniji kakšni posebni obredi (n. pr. pri pokopavanju, opraviilu za mrtve, porokah in sl.)?«, drugo pa: »Ali so v župniji kakšne posebne pobožnosti?« Veliko posebnih obredov in navad se ni ohranilo, oziroma razvilo, vendar pa so kljub temu poročila zanimiva, ker nam razodevajo nekaj ostankov starih navad. V nemških deželah se je

n. pr. v srednjem veku razvila navada, da so kvaterne dneve molili za verne duše v vichah; ta navada je pod nemškim vplivom prišla tudi v naše kraje. Poročila nam povedo, kje se je še ohranila in v kakšni obliki. Zanimivo je dalje darovanje s prižganimi svečami med sv. mašo za mrtve, ki se je ohranilo v kočevski dekaniji in v nekaterih župnijah kranjske dekanije. Kakor pričajo poročila, se to darovanje ne vrši povsod na enak način. Druge navade pri pogrebih in opravih za mrtve so le krajevnega značaja.

Odgovori na vprašanje »o posebnih pobožnostih« nam poročajo v glavnem o raznih »zaobljubljenih« pobožnostih. Omeniti pa moram, da je teh pobožnosti veliko več, kot pa so jih poročila navedla.

Nekakšni posebni obredi so se razvili, oziroma ohranili, v nekaterih župnijah zlasti pri pokopavanju mrličev in pri opravih za mrtve sploh. Zadevna poročila se glase:

Iz župnije Št. Jakob ob Savi (dekanija Ljubljana okolica): »Ob pogrebih je darovanje za cerkev«.

Iz župnije Begunje (dekanija Cerknica): »Vsako kvaterno nedeljo po večernicah se vršijo molitve za mrtve v cerkvi in na pokopališču.«

Iz župnije Cerknica (dek. Cerknica): »Vsako kvaterno nedeljo molitve za mrtve.«

Iz župnije Grahovo (dekanija Cerknica): »Vsak kvaterni petek sv. maša z »Reši me« in vsako kvaterno nedeljo »prošnje« v letni spomin zapisane.«

Iz župnije Stari trg pri Ložu (dekan. Cerknica): »Vsako kvaterno nedeljo oficij za umrle farane«.

Iz župnije Kamnik (dek. Kamnik): »Na podružnici Podgorje gredo pokopavanci po maši k darovanju okrog oltarja«.

Iz župnije Banjaloka (dekanija Kočevje): »Navadno je prvo nedeljo po pogrebu mrliško darovanje«, to je: cerkovnik razdeli sorodnikom rajnega med sv. mašo med darovanjem 24 prižganih rdečih sveč, sorodniki gredo po sv. obhajilu s svečami okrog oltarja.«

Iz župnije Nemška Loka (dekanija Kočevje): »Nekateri naroče »ofer za po umrlem...« Po obhajilu pri maši razdeli cerkovnik nekaj (12—24) navadnih sveč možem, ki gredo s prižganimi svečami okrog oltarja. Sveče pustijo cerkvi. Cerkev dobi s tem po 10 do 20 din ali malo več.«

Iz župnije Spodnji log (dekanija Kočevje): »Ofer za pokojnike'. S prižganimi svečami gre 12—24 mož med mašo okrog oltarja. Sveče ostanejo cerkvi. Cerkev dobi 10 do 30 din«.

Iz župnije Stara cerkev (dekanija Kočevje): »Preden začne duhovnik molitve pred hišo umrlega, mora počakati, da domači pri rakvi zmolijo nekaj očenašev«.

Iz župnije Duplje (dekanija Kranj): »Pri pokopavanju dele skoraj vsi (izvemši siromake) sorodnikom sveče«.

Iz župnije Kokra (dekanija Kranj): »Pri pogrebih se navadno vrši »ofer' v puščico s prižganimi svečami«.

Iz župnije Trstenik (dekanija Kranj): »Na kvatrne sobote ima župnik opravilo za rajne s peto sv. mašo z libero ter molitvami na kvatrne nedelje. Prispevek za ta opravila pobere ob biri«.

Iz župnije Tržič (dek. Kranj): »Na ponedeljek po sv. Trojici velike bilje, slovesna sv. maša in obhod po pokopališču za umrle farane«.

Iz župnije Stara Loka (dek. Loka): »Ob kvaternih nedeljah molitve za mrtve«.

Iz župnije Škofja Loka (dek. Loka): »Na kvaterne nedelje gre procesija na pokopališče, tam »Reši me« ter obhod s škropljenjem grobov«.

Iz župnije Mirna peč (dek. Novo mesto): »Na vernih duš dan prinašajo verniki pod zvonik zjutraj med opraviлом za mrtve razno žito ali pa nekateri denar polagajo na krožnik, ki je na tumbi; za to žito, ki se proda, in za nabrani denar se v celi osmini opravlja vsak dan ena peta črna maša z libero za verne mrtve«.

Iz župnije Koprivnik v Boh. (dek. Radovljica): »Vsako kvaterno nedeljo molitve za rajne«.

Iz župnije Stari trg ob Kolpi (dek. Semič): »Premožnejši zahtevajo, da pride duhovnik mrliča blagoslovit na dom ob odprti krsti, ki jo potem vpričo duhovnika zabijejo«.

Iz župnije Suhor (dek. Semič): »Vsakega mrliča blagoslovi duhovnik v hiši«.

Iz župnije Žužemberk (dek. Žužemberk): »Pri pogrebih na podružnici Vrhovo je v navadi ‚ofer‘ s prižganimi svečani v korist cerkve med pogrebno sv. mašo«.

Pri ostalih posebnih pobožnostih v določeni cerkvi razlikujemo take, ki same na sebi ne nudijo nič nenavadnega, vendar pa se vrše v nenavadnih okoliščinah, n. pr. sv. maša pred izpostavljenim Najsvetejšim, kadar to zahteva vernik, ki da mašni štipendij, ali »šmarnice« dvakrat na dan, in take, ki so nekaj posebnega.

Iz posameznih župnij je glede posebnih pobožnosti omeniti tole:

Stolna župnija v Ljubljani ima med vsemi župnijami v škofiji glede pobožnosti, ki se opravljajo, prednost. Posebnost so n. pr. dvojne šmarnice v maju in dvojne postne pridige (v petkih in nedeljah). Podvojeni sta ostali ti pobožnosti iz časa, ko sta se opravljali enkrat v nemškem in drugič v slovenskem jeziku. V stolni cerkvi se vrše tudi različne molitvene ure.

V župni cerkvi Marijinega Oznanjenja v Ljubljani je sv. R. Telo vsak dan izpostavljeno po več ur.

V župni cerkvi sv. Jakoba imajo vsako prvo nedeljo v mesecu rožnovensko pobožnost in ob prvih petkih pobožnost na čast presv. Srcu Jezusovemu s pridigo.

V žup. cerkvi Dev. Marije v Polju (dek. Ljubljana-okolica): »Romanje ljubljanskih pekov«.

V žup. cerkvi na Dobrovi (dek. Ljubljana-okolica): »Pobožnost med šmarnimi mašami (od 1. vesper Vnebovz. Matere božje do nedelje po Rojstvu Dev. Marije)«.

V žup. cerkvi na Planini pri Rakeku (dek. Cerknica): »V mesecu marcu zasebna pobožnost v čast sv. Jožefu (pobožno branje, razne molitve)«.

V župniji Gozd (dek. Kamnik): »Potresna procesija« velikonočno nedeljo popoldne. Zaobljubljena procesija (zaradi črva) na kvatarno sredo po binkoštih k Novi Štifti na Štajerskem.

V župniji Homec (dek. Kamnik): »O sv. Martinu in sv. Štefanu se prodajajo »konji« in »krave« lepo iz lesa izrezljane, ki jih kupujejo verniki in darujejo nekaj ob tej priliki za cerkev v priporočilo sv. Martinu in sv. Štefanu«.

V župniji Kamnik (dek. Kamnik) imajo ob prazniku Brezmadežne tri-dnevnic z 8 govori, v pustnih dneh štirideseturno pobožnost s 3 govori, ob petkih v postu zvečer pridigo; na dan sv. Florijana procesijo na Zale, na velikonočno nedeljo procesijo v frančiškansko cerkev.

V župniji Mekinje (dek. Kamnik): »Na 6. nedeljo po Vel. noči Marijina procesija«.

V župniji Rova (dek. Kamnik): »V postnih petkih križev pot in mašo pred Najsvetejšim«.

V župniji Kokra (dek. Kranj): »V velikonočnem času pride 14 procesij iz raznih okoliških krajev. Daruje se sv. maša in opravijo se litanije M. B. z

blagoslovom; večinoma izvrši to domači duhovnik, nekatere romarje pa spremlja lastni duhovnik.«

V župniji Kranj (dek. Kranj): »Zaobljubljena procesija na rožnovensko nedeljo.«

V župniji Naklo (dek. Kranj): »Otroško petje božičnega matutina in vesper za verne duše.«

V župniji Šenčur (dek. Kranj): »V postnem času molijo cerkveniki po podružnicah sv. križev pot, v mesecu maju pa imajo šmarnično pobožnost.«

V župniji Šmartin pri Kranju (dek. Kranj): »Devetdnevnica v čast sv. Frančišku Ksaveriju v podružnici v Stražišču. Skozi 9 dni pred adventom sv. maša pri oltarju tega svetnika. V ekspozitni cerkvi pri sv. Joštu: »pobožnost na sv. stopnicah,« ki jo opravljajo vsako nedeljo verniki sami, na tretjo nedeljo v mesecu pa skupno z duhovnikom.«

V župniji Tržič (dek. Kranj): »Zaobljubljen praznik sv. Florijana z veliko procesijo, slovesno sv. mašo in praznovanjem. Na vnebohod pridejo iz rovov v procesiji. Na posvečenje cerkva je procesija okoli cerkve in popoldne kajeenje oltarjev.«

V župniji Jezersko (dek. Kranj): »Češčenje božje glave na tihi teden v postu. — Na praznik sv. Štefana blagoslov konj. — Na praznik sv. Janeza apostola blagoslov vina. — Po sv. maši se daje blagoslov z Najsvetejšim tudi ob delavnikih na željo tistega, ki sv. mašo naroči. — Pri porokah blagoslov vina.«

V župniji Dole pri Litiji (dek. Litija): »Vsako prvo nedeljo v mesecu rožnovenska pobožnost s procesijo.«

V župniji Kresnice (dek. Litija) imajo zaobljubeno procesijo na Slemšk (Vače).

V župniji Prežganje (dek. Litija) »Na postne petke — razen velikega — je na podružnici v Vel. Trebeljevem sv. maša s pridigo.«

V župniji Primskovo (dek. Litija) je zaradi božjepotne cerkve shod 8. septembra in peto nedeljo po Vel. noči. — Po stari navadi je poročna maša vedno peta.

V župniji Radeče pri Zidanem mostu (dek. Litija): »Cvetni petek je križev pot na Zebniku zunaj cerkve pri 14 kapelicah. Rožnovensko nedeljo je tam sv. maša z blagoslovom. Binkoštno nedeljo je že nad 100 let v Radečah procesija z Najsvetejšim zaradi požara. Na nedeljo presv. Trojice je zaobljubljena procesija od Brunške kapelice na Brunk zaradi živinske kuge pred kakimi 100 leti.«

V župniji Svibno in Št. Jurij pod Kumom (dek. Litija) je po dvoje zaobljubljenih procesij.

V župniji Zagorje (dek. Litija) so tri procesije (4. maja k podruž. Bukovje; 15. maja k podružnici Rove, binkoštni torek na Sv. Planino) in zaobljubljeno romanje k Novi Štifi pri Gornjem gradu (13.—15. avg.).

V župniji Poljane (dek. Loka) je vsako sedmo leto romanje na Blejsko jezero.

V župniji Zelezniki (dek. Loka) imajo devetdnevnico v čast sv. Frančišku Ksaveriju v podružnični cerkvi sv. Frančiška Ksaverja.

V župniji Brdo (dek. Moravče) je v četrtek po nedelji sexagesima pobožnost v čast sv. Rešnjemu Telesu; v župniji sta dva shoda na dan sv. Štefana in Antona Puščavnika.

V župniji Čemšenik (dek. Moravče) je spomladi prošnja procesija na Sv. Planino, jeseni zahvalna na Sv. Goro in romanje k Novi Štifi pri Gornjem gradu.

V župniji Sveta gora (dek. Moravče) so v adventu devetdnevnice po hišah.

V župniji Sv. Planina (dek. Moravče): Ker je cerkev romarska, pride k njej vsako leto 9 zaobljubljenih procesij.

V župniji Novo mesto (dek. Novo mesto): Iz l. 1836 (zaradi kuge) je zaobljubljena procesija na Trško goro. — Od l. 1677 prihajajo verniki z one strani Kolpe na »Feliksovo nedeljo« častit svetinje sv. Feliksa. — Procesija sv. Florijana.

V župniji Šmihel pri Novem mestu (dek. Novo mesto) je vsako prvo nedeljo v mesecu rožnovenska procesija, v kateri nosi poleti osem deklet Marijine družbe po vasi kip Matere božje, pozimi je pobožnost le v cerkvi.

V župniji Šmarjeta (dek. Novo mesto): »Člani Marijinih družb se bolj slovesno poročajo in pokopavajo.«

V župniji Breznica (dek. Radovljica) imajo ob postnih petkih ob desetih sv. mašo s pridigo.

V župniji Dobrava (dek. Radovljica) imajo romarski shod na dan sv. Roka po prazniku Marijinega Vnebovzeta.

V župniji Kamna gorica (dek. Radovljica) je 4. maja, 26. jul., 16. avg., 4. sept. in 4. decembra sv. maša z blagoslovom in z litanijami vseh svetnikov, 4. maja in 26. julija vrh tega še procesija. 13. junija je romanje k sv. Antonu v Lesce.

V župniji Kropa (dek. Radovljica): »Kropljenje se vrši že od nekdaj v soboto po litanijah namesto v nedeljo po maši.«

V župniji Mošnje (dek. Radovljica): »Na Otoku je vsako leto v maju mašna devetdnevna v čast sv. Janezu Nepomuku.«

V župniji Dobropolje (dek. Ribnica) je vsako prvo nedeljo v mesecu popoldne rožnovenska procesija in sicer pozimi po cerkvi, poleti po vasi.

V župniji Gora (dek. Ribnica) imajo na rožnovensko nedeljo procesijo s kipom Matere božje.

V župniji Grčarice (dek. Ribnica) je na dan sv. Roka zaobljubljena procesija v Dolenjo vas.

V župniji Sodražica (dek. Ribnica) imajo »pobožnost predpustnega četrтка. Od 6. ure naprej izpostavljeno Najsvetejše. Ob 9. uri pridiga in slovesna sv. maša; dan prej litanije in spovedovanje.« V ekspoz. cerkvi v Novi Štifti je vsak torek v čast sv. Antonu sv. maša coram Exposito. Poleti je vsak mesec procesija Karmelske Matere božje, pri kateri nosijo njen kip.

V župniji Struge na Dol. (dek. Ribnica) imajo od zadnje velike poplave »vsakoletne zaobljubljene duhovne vaje.«

V župniji Preloka ob Kolpi (dek. Semič): »Od 22. julija 1822 mladi (lunini) petki, od l. 1922. prvi petki (12) kot zaobljubljeni prazniki za odvrnitev vremenskih nezdod: sv. maša pred izpostavljenim Najsvetejšim in litanije vseh svetnikov.« — »Na vigilijo velikih praznikov, zlasti Marijinih, prihajajo (verniki) ob zdravamariji k spovedi in obhajilu na tešče od prejšnjega večera. Je to ca 100-letna navada praeter ako ne contra kan. določilom. Pokojni nadškof Jeglič te navade ni odobril, pa tudi ne prepovedal; se sploh ni hotel izjaviti; zato vzamem: toleratur; ne priporočam in ne prepovedujem.« Tako poročilo g. župnika. K temu poročilu dostavljam, da je to navado prepovedala ljubljanska sinoda l. 1924; na str. 59/60 namreč stoji: »Prepove se pa vsaka druga navada, ki je v nekaterih župnijah, da se ob nekaterih časih deli sv. obhajilo zvečer.«

V župniji Radovica (dek. Semič): Na dan sv. Janeza in Pavla sv. maše z blagoslovom, nato procesija k njuni kapeli (zavetnika zoper točo).

V župniji Mokronog (dek. Trebnje): »Na Žalostni gori dva shoda: Jernejev in septembrov. Jernejev je predzadnjo nedeljo v avgustu: v soboto popoldne ob 3. uri procesija okrog sedmerih postaj Žalostne Matere božje; pri vsaki postaji pridiga; ob 5. uri pridiga pred cerkvijo. V nedeljo sta obe

sv. maši na Gori. Septembrov shod je tretjo nedeljo v septembru: v soboto zvečer spovedovanje, v nedeljo ob 6. uri pridiga pred cerkvijo, nato sv. maša v cerkvi, tudi ob 10. uri sv. maša na gori.«

V župniji Št. Rupert (dek. Trebnje): Rožnovenska bratovščina ima vsako prvo nedeljo popoldne javno procesijo z Marijinim kipom pod vodstvom duhovščine.

V župniji Horjul (dek. Vrhnika) je na rožnovensko nedeljo popoldne rožnovenska procesija. Na praznik sv. Florijana je procesija k podružnici Zaklanec.

V župniji Sv. Trije Kralji (dek. Vrhnika) je procesija na praznik sv. Florijana in 6. avg. je zaobljubljeni praznik.

V župniji Žužemberk (dek. Žužemberk): »Na cvetno nedeljo se udeležujejo procesije okrog cerkve vsi otroci, ki imajo butarice. — Na žegnansko nedeljo se pred glavno mašo pokrope in pokade znotranje stene cerkve in vsi oltarji med petjem himne »Nebeški grad Jeruzalem«. — Na starega leta dan se po cerkvi kropi. — Vsako nedeljo in praznik sv. križev pot, pri katerem hodi duhovnik od postaje do postaje, kadar ni ukazan, in se moli s prižnice.«

13. Zvonjenje.

Kan. 1169, § 1 omenja le glavni namen zvonov »quibus fideles ad divina officia aliosque religionis actus invitentur«. Drugi namen zvonjenja, ki ga pa kodeks ne spominja, je povečevati cerkvene slovesnosti. Zaradi sile ali po ordinarijevem dovoljenju ali po zakonitem običaju se smejo zvonovi uporabljati »ad usus mere profanos« (kan. 1169, § 4). »V ljubljanski škofiji je navada, da zvoni v hudi uri, da zvon kliče na pomoč ob požaru, ob povodnji ali drugi nevarnosti, in morda tudi v proslavo za splošnost imenitnega dogodka (sinoda 1924, 157).«

Razlikovati moramo trojno zvonjenje: a) zvonjenje mrliču in ob pogrebu; b) zvonjenje za božjo službo in c) ostalo zvonjenje.

Prvo zvonjenje je le delno liturgično. Rimski obrednik omenja le »znamenje z zvonom (navčkom), da se je pokojni s sveta ločil, da bodo Boga prosili za njegovo dušo, kateri bodo slišali«, in pred pogrebom »z zvonom se da znamenje po takem načinu in obredu, kakor je v tistem kraju v navadi«. V naši škofiji pa je v navadi tudi zvonjenje mrliču v času, ko leži na odru. To zvonjenje je po različnih župnijah različno urejeno. Navadno zvone mrliču trikrat, a tudi po petkrat in še večkrat. V Boštanju zvoni n. pr. mrliču tudi po osem ali devetkrat, na Dovjem nasprotno in v Rátečah pa zvoni mrliču le enkrat, in sicer na Dovjem takrat, ko pridejo naznanit smrt, v Rátečah pa »opoldne z vsemi tremi«. Na Primskovem imajo navado, da se umrlim, ki niso bili v zakonu, zvoni »z neke vrste pritrkavanjem«. Navadno se zvonjenje mrliču ravna po naročilu in tarifi, v nekaterih župnijah se pa zvoni vsem odrastlim mrličem enako in vsem umrlim otrokom zopet enako.

Zvonjenje pri božji službi je uredila sinoda l. 1908, str. 25—27. V nedeljah in praznikih naj vabijo zvonovi k božji službi dvakrat, prvič eno uro pred božjo službo in drugič četrť ure pred začetkom. Krajevna navada, da se vabi v nedeljah in praznikih dve uri pred začetkom, ni prepovedana. V delavnikih zadošča enkratno vabilo četrť ure pred začetkom.

Iz poročil se razbere, da se vobče ravna po teh določilih. Po nekod pa so red nekoliko spremenili, tako zvone pol ure pred začetkom namesto četrť ure ali tudi le deset minut pred mašo. V nekaterih župnijah moravške dekanije zvone prvič dve uri pred začetkom božje službe, v drugih pet četrť ure pred začetkom.

Nekatere druge posebnosti so še: slovesno pritrkavanje pri poroki (Banja Loka, Črni vrh); v postu zvoni delopust ob eni (Škofja Loka); v petkih zvoni ob devetih dopoldne namesto ob treh popoldne (Kropa); v postu zvoni v sobotah ob enajstih (Sv. Križ ob Krki).

Pozvanjanje med mašo, razen pri povzdigovanju, je sinoda l. 1908, str. 26. prepovedala, a v nekaterih župnijah se je še danes ohranilo.

Po nekod je pritrkavanje (»klenkanje«), kakor se razbere iz poročil, preveč v navadi.

V tretjo vrsto spada zlasti zvonjenje ob hudi uri in ob nesrečah. Zvonjenje pred nevihtami je zelo običajno. Zvoni se na poseben način. Navadno se vrste posamezni zvonovi; »če začne toča biti zmešano, kličejo vsi« (Mošnje). V Špitaliču zvoni zoper hudo uro v poletnem času vsak dan ob 9. uri in še ob nevihtah.

»Plat« zvana ob nesrečah imajo po nekod na posebne načine urejeno tako, da morejo takoj prepoznati, ali gori pri »fari« ali v oddaljeni vasi ali zunaj župnije.

Pri podružnicah šenčurske fare zvoni tudi za vaško tlako.

Kot posebnost bodi še to omenjeno, da v Tržiču pozvoni z velikim zvonom, ko naj pridejo cerkveni ključarji podpisat cerkvene račune.

V sinodalnih določbah o zvonovih bo treba jasno določiti, kdo ima pravico in dolžnost razpolagati z zvonovi. V poročilih naletimo n. pr. na izjave »zvonjenje je cerkovnikova skrb«, »za zvonjenje skrbi po stari navadi cerkovnik«, »zvonjenje je urejeno po starih navadah« in podobno. Za zvonjenje mora po cerkvenih določbah skrbeti župnik; »stare navade«, po katerih je zvonjenje kje urejeno, se morajo spraviti v sklad s pozitivnimi določbami. Ali so te navade takšne, da se dajo spraviti v sklad ali ne, je treba sedaj določiti.

14. Služba božja na podružnicah.

V ljubljanski škofiji je 891 podružnih cerkva, župnih je 275, torej pridejo na eno župno cerkev tri podružne cerkve. Po posameznih dekanijah je razmerje med župnimi in podružnimi cerkvami takšno:

Ljubljana-okolica	21 : 64	Novo mesto	15 : 68
Cerknica	10 : 58	Radovljica	25 : 29
Kamnik	20 : 30	(relativno in absolutno najmanj podružnic.)	
Kočevje	15 : 64	Ribnica	15 : 38
Kranj	25 : 69	Semič	13 : 78
Leskovec	14 : 75	(relativno in absolutno največ podružnic.)	
Litija	18 : 49	Šmarije	10 : 50
Loka	20 : 44	Trebnje	10 : 55
Moravče	14 : 37	Vrhnika	13 : 34
		Žužemberk	9 : 44

Petina župnij (54) je brez podružnic. Med ostale pa so podružnice takole razdeljene: 2 župniji (Stari trg pri Ložu in St. Vid pri Stični) imata po 20 podružnic; 2 župniji (Črnomelj in Semič) po 14 podružnic, 3 župnije (Cerklje, Št. Jernej, Žužemberk) po 13 podružnic, 1 župnija (Ig) ima 12 podružnic; dalje imajo 4 župnije po 11, 6 po 10, 5 po 9, 9 po 8, 7 po 7, 12 po 6, 21 po 5, 25 po 4, 30 po 3, 38 po 2 in 55 po 1 podružnico.

Verniki želijo imeti navadno pri vsaki podružnici vsaj eno nedeljo ali zapovedan praznik, če ne na več, božjo službo. Tu nastane pereče vprašanje,

kako ustreči tej želji. Ali ne bodo danes, ko ni več stare gorečnosti za božjo službo, verniki iz ostalih delov župnij opuščali zapovedano božjo službo, ako se bo to vršilo na oddaljeni podružnici? Z binacijo se včasih da odpomoči, ne pa vedno. Omeniti je tudi razvade (ples), ki so večkrat v zvezi z božjo službo na podružnicah.

Jasno je, da vprašanje, kako urediti božjo službo na podružnicah, ni povsod enako pereče. Ni namreč vse eno, ali je samo ena podružnica v župniji ali jih je več. Gornja tabela nam kaže, da je število podružnic po župnijah zelo različno. Dalje je vprašanje, kolikokrat je, oziroma naj bo, ob nedeljah in praznikih božja služba na podružnicah.

Iz poročil se razbere, da je praksa po župnijah zelo različna. Tako imamo nekaj župnij, kjer na podružnicah ni nikoli božje službe na nedelje in praznike. Odpravili so jo zvečine zaradi nerednosti. Redno pa je božja služba na podružnicah ob »žeganju«. V večini župnij je vrh tega božja služba še kako drugo nedeljo ali praznik, navadno je skupno dvakrat, a tudi trikrat, petkrat; v nekaterih, a bolj redkih župnijah je tudi po večkrat. Izvzete so seveda podružnice, kjer se vrši božja služba redno vsako nedeljo, ker te spadajo že med »kuratne« cerkve.

V poročilih se nahajajo tudi predlogi, naj bi se služba božja na podružnicah ob nedeljah in praznikih sploh odpravila. Zdi se, da so ti predlogi v svoji skrajnosti preradikalni. Služba božja na podružnici ima namreč tudi svoje dobre strani. Pač pa naj bi se število nedelj in praznikov, ko je služba božja na podružnicah, omejilo, ako ni kje kakšnega posebnega krajevnega razloga proti.

15. Ustanove.

Med ustanovami (piae foundationes) so po številu na prvem mestu mašne ustanove. Po svetovni vojni je bilo ustanovljenih razmerno malo mašnih ustanov. Mašne ustanove izpred svetovne vojne so pa mnoge propadle, oziroma se obveznosti ne izvršujejo, ker se kapitali ne obrestujejo.

V škofiji je tudi nekaj takih mašnih ustanov, pri katerih se njih dotacija porabi v določeni dobi (n. pr. v petdesetih letih); imenujejo jih kvaziustanove.

Iz poročil o mašnih ustanovah razberem, da je potrebna pri ustanavljanju mašnih ustanov velika previdnost, prav tako pa seveda tudi pri nalaganju glavnice, ki služijo za dotacijo. V sinodalnih določbah bi treba oboje močno naglasiti. Vprašanje o predvojnih ustanovah, katerih glavnice so bile dane v vojno posojilo, bi bilo treba dokončno rešiti.

Druge ustanove so: »ubožne ustanove« (3 v Kamniku, po dve v Stari cerkvi in Kranjski gori, po ena v Šmartinu v Tuhinju, v Mozeljju, v Dupljah, v Št. Gotardu, v Št. Rupertu, Ambrusu), ustanova Marije Svetline v Ljubljani (za določene karitativne namene), ustanova za pustno pobožnost (Kamnik), misijonska ustanova (Kamnik, Špitalič), ustanova za adventsko pobožnost pri podružnici (Kranjska gora), ustanova za vzdrževanje 40 urne pobožnosti (Žužemberk), ustanova za sv. maše in križeve pote (Ttrata), ustanova za križev pot (Sv. Križ nad Jesenicami), ustanova za povzdigo cerkvenega petja (Kamnik), korna ustanova škofa Vidmarja za vzdrževanje kora (Kranj), ustanova za večno luč (Leše, Sv. Križ nad Jesenicami), ustanova za mašno perilo in vino (Rudnik), Marinkova dijaška ustanova (Dobrova pri Lj.), »Kaplanska ustanova« (Bloke, za drugega kaplana, Podbrezje), ustanova za organista (Blagovica), ustanova za rožnicensko bratovščino (Leše), »Glavarjev beneficij« v Komendi (so združene razne ustanove); v Št. Vidu nad Ljubljano je ustanova, katere dotacija obstoji v zemljišču; iz dohodkov tega zemljišča mora župnik oddati določene zneske župni cerkvi, cerkovniku in strežnikom, presežek obdrži sam.

Naše dušno pastirstvo ima veliko pomanjkljivost, ker ni z njim združeno karitativno delo, oziroma, ker so to ni vsaj tako zelo razmahnilo kot dušno pastirstvo. Zasebno karitativno delovanje župnika, n. pr. v karitativnih društvih, ne more nikoli nadomestiti tega, kar bi on mogel in moral storiti po svojem službenem zvanju. Cerkev kot taka mora dobiti in imeti gmotna sredstva za karitativno delo, ki je bilo od apostolskih časih vedno tesno združeno z označevanjem božje besede (z apostolatom). V ta namen bi bilo dobro, priporočati ustanavljanje karitativnih ustanov (»ubožne« ustanove in druge) pri župnih cerkvah ali nadarbinah.

16. Bira.

Med najbolj pereča vprašanja, ki zadevajo upravo ljubljanske škofije, spada vprašanje o biri. Veliko se je govorilo za biro in proti biri. Mnogi pri tem niso razlikovali med samo biro in načinom pobiranja bire. Očitki, ki upravičeno lete na ta ali oni način pobiranja, ne zadenejo bire kot take. Prav tako je treba razlikovati med biro in načinom, kako se bira odmerja. Nobenega dvoma ni, da so glede načina pobiranja in glede odmerjanja bire marsikje potrebne precejšne reforme. Pri tem je treba imeti na umu, da je zlasti način pobiranja po različnih župnijah silno različno urejen. Pri pobiranju zelo mnogo zavisi od značaja ljudstva in od nastopa duhovnikov. Mnogi duhovniki so z nepravilnim ravnanjem v tej stvari napravili veliko škodo.

Ne maram večati števila onih, ki so kar tako nekam a priori ali s partikularnega stališča, morda še osebnega, za biro ali proti njej. Bolj potrebni so namreč pozitivni podatki o biri, na katere moramo opreči sodbo o biri, ako naj bo količkaj meritorna.

Podatke sem nabral iz odgovorov na osemnajsto in šesto ter sedmo vprašanje v vprašalni poli. Temeljno vprašanje o biri je bilo osemnajsto, ki se je glasilo: Ali je bira? (Ukazana, prostovoljna; za župnika, za kaplana; organista, cerkovnika)? — V čem obstoji? — Koliko znese? — Kako se pobira? Šesto in sedmo vprašanje pa je vpraševalo o plači organista in cerkovnika. Ker obstoji vsaj delno marsikje ta plača iz bire, zato je bilo treba upoštevati tudi odgovore na gornji dve vprašanji.

Z urejanjem podatkov o biri sem imel precej posla, pa kljub temu ni bilo mogoče dobiti popolnoma točne slike, ker so bili nekateri podatki brez prave vrednosti. To velja zlasti za podatke o biri organistov in cerkovnikov. Na zadevno vprašanje je v poročilih velikokrat odgovor, da župniku ni znano, ali je organistova, odnosno cerkovnikova bira, ukazana ali prostovoljna, še večkrat pa, da ne ve, koliko znese. Takšni odgovori so seveda nezadostni, ker bi župnikom, kakor je samo po sebi razumljivo, moralo biti znano, kakšnega značaja je ta bira in koliko znaša. Težko je tudi kaj napraviti s takimile odgovori: »bira je precejšna,« ali »bira je primerna« ali tudi »bire je toliko, da srednja družina lahko od tega živi«. Glede bire za župnike in kaplane so podatki točnejši.

Bira je danes v ljubljanski škofiji izredno različna. Predmeti bire so: pšenica, ajda, proso, rž, ječmen, »mešano« žito, »zmes« »zmesno žito« (ajda, rž, oves, proso), soržica, »jesensko« žito (proso, ajda, koruza), pšenični snopi, ovseni snopi; repa, cela repa, zelje, zeljnate glave, korenje, presnina, povrtnina, fižol, jabolka, sadje, krma za prašiče, »skuha«, stelja; krompir, predivo, volna, kruh, hlebi kruha, potica od hiše, meso, jajca, jestvine (meso in jajca), mesenina, piščanci (petelinčki), maščoba, klobase; maslo, surovo maslo, mleko, »mlečna bira« (enkratna molža vse živine), domač sir, mohant, »Käsegeld«, vino; denar, drva (bukova, jelova, mehka), razžagati in zložiti drva, sekati drva, tlaka za napravo drv, brezplačno voziti drva za kurjavo, dovoz drv iz nadarbinskega gozda, določeno število voženj (pridelkov, drv), tlaka za obdelovanje nadarbinskega zemljišča.

Večje vrednosti so vobče le »žitna« bira, »vinska« bira in »denarna« bira. Žitna bira obstoji skoraj v vseh župnijah, kjer je sploh bira. Vinska bira je v dekanijah Leskovec (v 13 župnijah od štirinajstih), Litija (v 4 župnijah od 19), Novo mesto (v 7 župnijah od 15), Semič (v 10 župnijah od 13), Trebnje (v 8 župnijah od 10) in Žužemberk (v 4 župnijah od 9). »Denarna« bira je dvojnega izvora; verniki prvič dajejo denar namesto naturalij, zlasti tistih, ki jih več ne pridelujejo (n. pr. predivo); drugič se je po uvedla denarna bira kot »priboljšek« k prvotni naturalni biri.

Pravo vrednost bira je težko podati. Poročila najprej izražajo količino posameznega predmeta v različnih merah. Za žita vseh vrst dobimo tele mere: kg, bokal od hiše, hl in l, »pehar od hiše«, »merca« od kočarja, »maselj«. Za predivo: kg, funt, povosmo, kljuka. Za maslo: kg, funt, rez, greba. Za seno: kg, cent, voz, mali voziček, »hribovski voziček«. Za kruh: kg, hleb, blebček. Za drva: m³, klafta, voz, mali voz, hribovski voziček, »vozič«, butara; »vlak« drv, stari seženj, »za domačo uporabo«, »dosti za čez zimo«. Dalje je pa tudi vrednost iste količine predmeta v raznih župnijah različna, kar je samo po sebi umevno. Tretjič, kakor sem že omenil, podatki niso vedno točni.

Bira, vsaj neobvezna, in vsaj za tega ali onega upravičenca se pobira v veliki večini župnij; izvzeti seveda moramo župnije iz mesta Ljubljane. Bire ni v štirih župnijah v Ljubljani (v stolni, v župniji sv. Jakoba, Marijinega Oznanjenja in sv. Cirila in Metoda), dalje v dveh župnijah kočevske dekanije (v Nemški Loki in Spodnjem logu), na Jezerskem in na Ravnem, ki sta prideljeni kranjski dekaniji, v eni župniji leskovške dekanije (na Bučki), v eni župniji novomeške dekanije (v Novem mestu) in v petih župnijah radovljiske dekanije (Kranjska gora, Mošnje, Radovljica, Ribno in Zasip). Skupno torej ni bira v petnajstih župnijah, ker je bila ali odkupljena ali pa se sploh ni nikoli uvedla.

D e k a n i j a	Število župnij	Župnik	Kaplan	Cerkovnik	Organist	Cerkov. obenem organist
I. Mes. Ljubljana	9 (4)	2	—	2	—	—
II. Ljubljana-okol.	20	17	10	13	7	1
III. Cerknica	10	7	5	6	2	1
IV. Kamnik	20	14	5	6	2	10
V. Kočevje	15 (13)	7	4	5	2	1
VI. Kranj	25 (23)	19	11	13	6	2
VII. Leskovec	14 (13)	5	11	5	9	3
VIII. Litija	18	13	7	9	5	6
IX. Loka	20	19	6	17	7	2
X. Moravče	14	10	3	5	7	6
XI. Novo mesto	15 (14)	9	8	6	6	4
XII. Radovljica	25 (20)	17	8	11	1	—
XIII. Ribnica	15	12	6	5	2	1
XIV. Semič	13	9	8	8	3	—
XV. Šmarje	10	8	3	6	6	—
XVI. Trebnje	10	5	9	6	5	2
XVII. Vrhnika	13	11	5	7	3	1
XVIII. Žužemberk	9	6	3	3	4	5
vseh žup.: 275; bira je v 259 žup.		190	112	133	77	45

Biro prejemajo župniki, kaplani, cerkovniki in organisti. Prednja razpredelnica naj pokaže, v koliko župnijah po posameznih dekanijah prejema biro eden ali drugi.

Za izračunanje vrednosti bire sem porabil cene, ki so jih navedli gg. župniki in kaplani v svojih poročilih. Več gospodov je namreč sporočilo poleg količine bire tudi njeno vrednost v denarju, nekateri so navedli tudi cene za posamezne predmete. Te cene se seveda ne ujemajo, marveč prav občutno variirajo. V primerih, kjer je bila označena skupna vrednost bire v denarju, sem to sprejel. Kjer pa tako skupna vrednost ni bila povedana, sem jo sam izračunal, ko sem bil vzel za podlago nižje izmed cen, navedenih v poročilih. Upoštevani so dalje le tisti birni predmeti, ki imajo kakšno finančno pomembnost, malenkosti (n. pr. »nekaj jabolk«, »kakšen voziček krme za prašiče« in podobno) nisem upošteval. Odšteli sem tudi stroške za pobiranje po podatkih, ki so v poročilih navedeni.

Dejanska vrednost bire je nedvomno višja od te, ki jo tukaj navajam. Šlo mi je namreč zato, da se dožene najnižja vrednost bire, ki je stalna postavka v proračunu ljubljanske škofije. Že prodajna vrednost bire je večja od tu navedene, še večja pa je seveda kupna vrednost. Za biro se namreč velikokrat dobe stvari, ki nimajo prave prodajne vrednosti, imajo pa precejšno kupno vrednost, »pridejo namreč prav« v domačem gospodarstvu in gospodinjstvu in bi njihovo vrednost spoznali šele, ko bi jih morali kupovati.

Pri takem izračunavanju sem dobil za vrednost bire tele vsote, ki jih zopet navajam po dekanijah ločeno za župnike, kaplane, cerkovnike in organiste.

Dekanija	Bira župnikov Din	Bira kaplanov Din	Bira cerkovnika ali cerkovnika in organista	Bira organista Din	Skupna vrednost Din
I. Ljubljana-mesto	3.250.—	—	1000.—	—	4.250.—
II. Ljubljana-okolica	33.746.—	27.537·50	9.599.—	5.600.—	76.482·50
III. Cerknica	31.822·50	19.008.—	7.427·50	1.500.—	59.758.—
IV. Kamnik	44.589·50	25.639.—	18.910.—	1.540.—	90.670·50
V. Kočevje	25.569.—	12.830.—	1.305.—	3.000.—	42.704.—
VI. Kranj	44.315·50	29.000·50	17.601.—	1.800.—	92.717.—
VII. Leskovec	14.252.—	34.668.—	7.200.—	2.800.—	58.940.—
VIII. Litija	29.970.—	18.787·50	11.359·50	8.907·50	69.024·50
IX. Loka	60.857·50	15.340.—	18.413·50	10.135.—	104.746.—
X. Moravče	25.055.—	8.121.—	13.704·50	2.875.—	49.756.—
XI. Novo mesto	23.321·50	20.409.—	14.870.—	9.287·50	67.888.—
XII. Radovljica	31.100.—	18.600.—	10.198·50	3.000.—	62.898·50
XIII. Ribnica	45.652·50	36.537·50	5.544.—	4.000.—	91.734.—
XIV. Semič	28.639·50	33.689.—	5.873.—	4.000.—	72.201·50
XV. Šmarje	23.334·50	20.806.—	5.151.—	6.346·50	55.638.—
XVI. Trebnje	17.404.—	27.194·50	10.083.—	4.350.—	59.031·50
XVII. Vrhnika	39.873.—	15.258·50	7.315·50	4.15.—	66.762.—
XVIII. Žužemberk	22.656·50	10.980.—	12.539.—	6.927·50	53.103.—
	545.408·50	374.406.—	178.094.—	80.384·50	1.178.305.—

Precejšen del bira obstoji v žitu. Od tega pride v prvi vrsti v poštev pšenica, zlasti za biro župnikov in kaplanov. Po poročilih znaša pšenična bira:

Dekanija Ljubljana okolica:

župniki prejemajo	10.819 kg	(iz 14 žup.; iz 3 žup. ni zadost. podatkov)
kaplani „	1.475 „	(„ 2 „ ; „ 2 „ „ „ „)
organisti „	1.850 „	(„ 3 „ ; „ „ „ „)
cerkovniki „	800 „	(„ 4 „ ; „ 2 „ „ „ „)

Vsa pšenična bira . . 14.944 kg

Dekanija Cerknica:

župniki prejemajo	6.275 kg	(iz 5 žup.; iz 3 žup. ni zadost. podatkov)
kaplani „	844 „	(„ 1 „ ; „ 1 „ „ „ „)
organisti „		
cerkovniki „	925 „	(„ 2 „)

Vsa pšenična bira . . 8.044 kg

Dekanija Kamnik:

župniki prejemajo	12.042 kg	(iz 11 žup.; iz 1 žup. ni zadost. podatkov)
kaplani „	5.207 „	(„ 3 „ ; „ 1 „ „ „ „)
organisti in cerkovniki „	2.650 „	(„ 6 „ ; „ 1 „ „ „ „)
cerkovniki „	250 „	(„ 1 „ ; „ 2 „ „ „ „)

Vsa pšenična bira . . 20.149 kg

Dekanija Kočevje:

župniki prejemajo	7.550 kg	(iz 5 župnij).
kaplani „	„	(iz 1 žup. ni zad. podatkov)
organisti „		
cerkovniki „	„	(„ 1 „ „ „ „)

Vsa pšenična bira . . 7.550 kg

Dekanija Kranj:

župniki prejemajo	10.290 kg	(iz 13 žup.; iz 2 žup. ni zadost. podatkov)
kaplani „	11.130 „	(„ 6 „)
organisti „	550 „	(„ 1 „ ; „ 1 „ „ „ „)
cerkovniki „	300 „	(„ 1 „)

Vsa pšenična bira . . 22.270 kg

Dekanija Leskovec:

župniki prejemajo	1.250 kg	(iz 1 žup.; iz 2 žup. ni zadost. podatkov)
kaplani „	9.200 „	(„ 7 „ ; „ 1 „ „ „ „)
organisti „	2.000 „	(„ 3 „ ; „ 4 „ „ „ „)
cerkovniki „	600 „	(„ 1 „ ; „ 2 „ „ „ „)

Vsa pšenična bira . . 13.050 kg

Dekanija Litija:

župniki prejemaajo	12.100 kg	(iz 10 žup.; iz 4 žup. ni zadost. podatkov)
kaplani „	4.250 „	(„ 4 „ ; „ 1 „ „ „ „)
organisti „	2.250 „	(„ 4 „ ; „ 1 „ „ „ „)
cerkovniki „	<u>3.375 „</u>	(„ 4 „ ; „ 2 „ „ „ „)
Vsa pšenična bira	21.975 kg	

Dekanija Loka:

župniki prejemaajo	6.681 kg	(iz 9 žup.; iz 6 žup. ni zadost. podatkov)
kaplani „	„	(„ 2 „ „ „ „)
organisti „	„	
cerkovniki „	<u>1.325 „</u>	(„ 5 „ ; „ 3 „ „ „ „)
Vsa pšenična bira	8.006 kg	

Dekanija Moravče:

župniki prejemaajo	9.575 kg	(iz 8 žup.; iz 1 žup. ni zadost. podatkov)
kaplani „	7.816 „	(„ 4 „)
organisti „	2.755 „	(„ 5 „ ; „ 4 „ „ „ „)
cerkovniki „	<u>730 „</u>	(„ 2 „ ; „ 3 „ „ „ „)
Vsa pšenična bira	20.876 kg	

Dekanija Novo mesto:

župniki prejemaajo	12.325 kg	(iz 8 žup.)
kaplani „	9.350 „	(„ 3 „ ; iz 1 žup. ni zadost. podatkov)
organisti „	6.575 „	(„ 7 „ ; „ 2 „ „ „ „)
cerkovniki „	<u>2.300 „</u>	(„ 3 „ ; „ 3 „ „ „ „)
Vsa pšenična bira	30.550 kg	

Dekanija Radovljica:

župniki prejemaajo	2.098 kg	(iz 6 žup.; iz 5 žup. ni zadost. podatkov)
kaplani „	2.300 „	(„ 2 „)
organisti „	„	
cerkovniki „	<u>250 „</u>	(„ 2 „ ; „ 1 „ „ „ „)
Vsa pšenična bira	4.648 kg	

Dekanija Ribnica:

župniki prejemaajo	3.675 kg	(iz 4 žup.; iz 6 žup. ni zadost. podatkov)
kaplani „	2.225 „	(„ 3 „ ; „ 1 „ „ „ „)
organisti „	„	(iz 2 žup. ni zadost. podatkov)
cerkovniki „	<u>„</u>	(„ 2 „ „ „ „)
Vsa pšenična bira	5.900 kg	

Dekanija Semič:

župniki prejemajo	3.757 kg	(iz 5 žup.)
kaplani „	3.650 „	(„ 4 „ ; iz 1 žup. ni zadost. podatkov)
organisti „	300 „	(„ 1 „ ; „ 2 „ „ „ „)
cerkovniki „	750 „	(„ 1 „ ; „ 2 „ „ „ „)
Vsa pšenična bira	8.457 kg	

Dekanija Šmarje:

župniki prejemajo	9.825 kg	(iz 7 žup.; iz 1 žup. ni zadost. podatkov)
kaplani „	11.250 „	(„ 3 „)
organisti „	2.625 „	(„ 3 „ ; „ 1 „ „ „ „)
cerkovniki „	1.650 „	(„ 3 „ ; „ 1 „ „ „ „)
Vsa pšenična bira	25.350 kg	

Dekanija Trebnje:

župniki prejemajo	6.788 kg	(iz 5 žup.)
kaplani „	11.625 „	(„ 3 „ ; iz 1 žup. ni zadost. podatkov)
organisti „	4.200 „	(„ 4 „ ; „ 3 „ „ „ „)
cerkovniki „	1.400 „	(„ 3 „ ; „ 3 „ „ „ „)
Vsa pšenična bira	24.013 kg	

Dekanija Vrhnika:

župniki prejemajo	2.595 kg	(iz 5 žup.; iz 6 žup. ni zadost. podatkov)
kaplani „	1.855 „	(„ 2 „ ; „ 2 „ „ „ „)
organisti „		
cerkovniki „	1.050 „	(„ 2 „ ; „ 2 „ „ „ „)
Vsa pšenična bira	5.500 kg	

Dekanija Žužemberk:

župniki prejemajo	6.616 kg	(iz 6 žup.)
kaplani „	5.500 „	(„ 2 „ ; iz 1 žup. ni zadost. podatkov)
organisti „	2.750 „	(„ 5 „ ; „ 3 „ „ „ „)
cerkovniki „	775 „	(„ 2 „ ; „ 2 „ „ „ „)
Vsa pšenična bira	15.641 kg	

Župniki prejemajo pšenično biro v 122 župnijah, skupno 124.261 kg.

Kaplani prejemajo pšenično biro v 58 župnijah, skupno 87.677 kg.

Organisti prejemajo pšenično biro v 42 župnijah, skupno 28.505 kg.

Cerkovniki prejemajo pšen. biro v 37 župnijah, skupno 16.480 kg.

Vsa pšenična bira torej znaša 256.923 kg, toliko jo je iz poročil razvidne.

Bira ostalega žita (brez pšenice):

Dekanija Ljubljana okolica:

župniki prejemajo	5.830 kg	(iz 9 žup.; iz 1 žup. ni zadost. podatkov)
kaplani „	2.546 „	(„ 3 „ ; „ 2 „ „ „ „)
organisti „	2.320 „	(„ 3 „ ; „ 2 „ „ „ „)
cerkovniki „	4.223 „	(„ 6 „ ; „ 2 „ „ „ „)
Skupno	14.919 kg	

Dekanija Cerknica:

župniki prejemajo	9.760 kg	(iz 5 žup.; iz 2 žup. ni zadost. podatkov)
kaplani "	1.401 "	(" 1 " ; " 3 " " " " ")
organisti "		
cerkovniki "	760 "	(" 2 " ; " 2 " " " " ")
Skupno	11.921 kg	

Dekanija Kamnik:

župniki prejemajo	4.021 kg	(iz 8 žup.; iz 1 žup. ni zadost. podatkov)
kaplani "	5.410 "	(" 3 ")
organisti in cerkovniki "	4.600 "	(" 9 " ; " 2 " " " " ")
cerkovniki "	700 "	(" 1 ")
Skupno	14.731 kg	

Dekanija Kočevje:

župniki prejemajo	4.360 kg	(iz 6 žup.; iz 1 žup. ni zadost. podatkov)
kaplani "	1.300 "	(" 1 " ; " 2 " " " " ")
organisti "		
cerkovniki "	1.100 "	(" 2 " ; " 3 " " " " ")
Skupno	6.760 kg	

Dekanija Kranj:

župniki prejemajo	5.938 kg	(iz 12 žup.; iz 1 žup. ni zadost. podatkov)
kaplani "	5.406 "	(" 5 ")
organisti "	1.600 "	(" 1 ")
cerkovniki "	6.304 "	(" 9 " ; " 1 " " " " ")
Skupno	19.248 kg	

Dekanija Leskovec:

župniki prejemajo	1.100 kg	(iz 2 žup.; iz 2 žup. ni zadost. podatkov)
kaplani "	3.340 "	(" 4 " ; " 2 " " " " ")
organisti "	1.500 "	(" 3 " ; " 5 " " " " ")
cerkovniki "	900 "	(" 2 " ; " 2 " " " " ")
Skupno	6.840 kg	

Dekanija Litija:

župniki prejemajo	7.050 kg	(iz 8 žup.; iz 1 žup. ni zadost. podatkov)
kaplani "	1.800 "	(" 3 " ; " 2 " " " " ")
organisti in cerkovniki "	7.410 "	(" 8 " ; " 1 " " " " ")
cerkovniki "	1.060 "	(" 3 " ; " 2 " " " " ")
Skupno	17.320 kg	

Dekanija Loka:

župniki prejemajo	8.901 kg	(iz 9 žup.; iz 5 žup. ni zadost. podatkov)
kaplani "	700 "	(" 1 " ; " 3 " " " " ")
organisti "	220 "	(" 1 " ; " 1 " " " " ")
cerkovniki "	3.730 "	(" 6 " ; " 7 " " " " ")
Skupno	13.551 kg	

Dekanija Moravče:

župniki prejemajo	1.120 kg	(iz 3 žup.; iz 1 žup. ni zadost. podatkov)
kaplani „	2.000 „	(„ 2 „)
organisti in		
cerkovniki „	4.910 „	(„ 7 „)
cerkovniki „	2.610 „	(„ 4 „ ; „ 1 „ „ „ „)
Skupno	10.640 kg	

Dekanija Novo mesto:

župniki prejemajo	1.600 kg	(iz 2 žup.)
kaplani „		
organisti in		
cerkovniki „	1.800 „	(„ 2 „ ; iz 1 žup. ni zadost. podatkov)
cerkovniki „	3.240 „	(„ 5 „ ; „ 1 „ „ „ „)
Skupno	6.640 kg	

Dekanija Radovljica:

župniki prejemajo	1.960 kg	(iz 7 žup.; iz 1 žup. ni zadost. podatkov)
kaplani „	500 „	(„ 1 „ ; „ 1 „ „ „ „)
organisti „		
cerkovniki „	3.380 „	(„ 7 „)
Skupno	5.840 kg	

Dekanija Ribnica:

župniki prejemajo	7.770 kg	(iz 7 žup.; iz 5 žup. ni zadost. podatkov)
kaplani „	2.600 „	(„ 2 „ ; „ 2 „ „ „ „)
organisti in		
cerkovniki „	1.300 „	(„ 2 „)
cerkovniki „	840 „	(„ 2 „ ; „ 5 „ „ „ „)
Skupno	12.510 kg	

Dekanija Semič:

župniki prejemajo	5.763 kg	(iz 5 žup.)
kaplani „	4.600 „	(„ 4 „)
organisti „	400 „	(„ 1 „)
cerkovniki „	1.520 „	(„ 3 „ ; iz 2 žup. ni zadost. podatkov)
Skupno	12.283 kg	

Dekanija Šmarje:

župniki prejemajo	4.260 kg	(iz 5 žup.; iz 1 žup. ni zadost. podatkov)
kaplani „	1.900 „	(„ 1 „)
organisti „	1.440 „	(„ 2 „ ; „ 1 „ „ „ „)
cerkovniki „	900 „	(„ 2 „ ; „ 1 „ „ „ „)
Skupno	8.500 kg	

Dekanija Trebnje:

župniki prejemajo	320 kg	(iz 1 žup.; iz 1 žup. ni zadost. podatkov)
kaplani „	2.060 „	(„ 3 „)
organisti in		
cerkovniki „	1.040 „	(„ 2 „ ; „ 3 „ „ „ „)
cerkovniki „	1.260 „	(„ 2 „ ; „ 3 „ „ „ „)
Skupno	4.680 kg	

Dekanija Vrhnika:

župniki prejemajo	3.560 kg	(iz 5 žup.; iz 5 žup. ni zadost. podatkov)
kaplani „		(„ 2 „ „ „ „)
organisti „	300 „	(„ 1 „ ; „ 2 „ „ „ „)
cerkovniki „	1.320 „	(„ 4 „ ; „ 1 „ „ „ „)
Skupno	5.180 kg	

Dekanija Žužemberk:

župniki prejemajo	4.360 kg	(iz 5 žup.)
kaplani „	6.130 „	(„ 2 „)
organisti in		
cerkovniki „	7.980 „	(„ 6 „ ; iz 1 žup. ni zadost. podatkov)
cerkovniki „	560 „	(„ 1 „ ; „ 1 „ „ „ „)
Skupno	19.030 kg	

Vse žitne bire brez pšenice so torej izkazane s 190.593 kg, od tega prejemajo župniki 77.673 kg, kaplani 41.693 kg, organisti (in cerkovniki) 36.820 kg in cerkovniki 34.407 kg.

Od tega žita prejemajo:

Ajde župniki v 24 župnijah 13.000 kg, kaplani v 9 župnijah 5.510 kg, organisti v 12 župnijah 6.800 kg in cerkovniki v 33 župnijah 13.320 kg.

Prosa prejemajo župniki v 30 župnijah 16.218 kg, kaplani v 8 župnijah 11.679 kg, organisti v 4 župnijah 1890 kg in cerkovniki v 13 župnijah 5290 kg.

Ostala žita: oves, rž, ječmen po večini v poročilih niso navedena posamič. Bilo bi tudi brez pravega pomena, ako bi skušali količino posamezne vrste ugotoviti. Zadostuje, da sem navedel za zgled točnejše številke o pšenični biri.

Glede vinske bira so točnejši specializirani podatki tile: v leskovški dekaniji: župniki 20 hl (iz 2 župnij, iz ene ni podatkov), kaplani 52 hl (iz 9 župnij, iz 2 ni pod.), organisti 13 hl (iz 4 župnij, iz 6 ni podatkov), cerkovniki 4 hl (iz 1 župnije, iz 3 ni podatkov); v semiški dekaniji: župniki 52 hl (iz 9 župnij), kaplani 53 hl (iz treh župnij), organisti 3 hl (iz ene župnije, iz ene ni podatkov), cerkovniki 7.5 hl (iz 1 župnije, iz 1 ni podatkov). Za ostale štiri dekanije (Litija, Novo mesto, Trebnje, Žužemberk), kjer je tudi vinska bira, je njen celoten znesek manjši, in sicer v litijski dekaniji 3 hl (iz 1 žup., iz 2 ni podatkov), iz novomeške dekanije 17.5 hl (iz 6 žup., za 3 ni podatkov) iz trebanjske dekanije 40 hl (v 6 žup., za 3 ni podatkov), iz žužemberške dekanije 23 hl (iz 6 žup.). Vsa vinska bira, kolikor je izkazane, znaša 288 hl, in sicer prejemajo župniki 109 hl (v 19 župnijah), kaplani 133.5 hl (v 19 župnijah), organisti 20 hl (v 7 župnijah) in cerkovniki 25.5 hl (v 7 župnijah).

Denarne bire prejemajo: župniki 62.007 din v 38 župnijah, v 18 župnijah, kjer tudi prejemajo denarno biro, znesek ni detajliran; kaplani prejemajo

73.388 din v 29 župnijah, za 8 župnij znesek ni naveden; organisti prejemaajo 26.700 din v 17 župnijah, za dve župniji znesek ni naveden, cerkovniki prejemaajo 30.895 din v 28 župnijah, za 15 župnij znesek ni označen. Vsa »denarna« bira, kolikor je je kot take detajlirano navedene, znaša 192.990 din.

Drva prejemaajo za biro župniki v 48 župnijah, kaplani v 8 župnijah, organisti v 4 in cerkovniki v 2 župnijah.

Župniki prejemaajo biro v 190 župnijah, na enega pride povprečno 2870 dinarjev. Kaplani prejemaajo biro v 112 župnijah, na eno župnijo pride povprečno 3351 dinarjev. Organistov in cerkovnikov skupaj, ki prejemaajo biro, je 245; na enega pride povprečno 1055 din. Na župnijo, kjer dobivajo biro hkratu župnik, kaplan, cerkovnik in organist, bi prišlo po teh računih povprečno 8276 din birskih dajatev na leto. Celotna bira znaša 1.178.305 din, toliko daje 259 župnij, ena torej povprečno 4549 din.

Dejansko se zneski po posameznih župnijah močno razlikujejo od gornjih povprečnih zneskov in sicer v nekaterih navzdol, v drugih navzgor. Če bi tudi povprečni znesek odgovarjal dejanskemu znesku, bi vendar bira v različnih župnijah pomenila zelo različno breme, ker se župnije, kakor smo videli, po številu vernikov zelo razlikujejo.

Zgoraj sem navedel, da je v ljubljanski škofiji po Letopisu iz l. 1935 devetintrideset župnij, ki imajo manj kot 500 prebivalcev. V treh župnijah od teh ni bira. V ostalih 33 župnijah dobivajo župniki bira za 95.733 din in cerkovniki za 18.917 din. Birskih dajatev pride na posamezno izmed teh majhnih župnij povprečno 3184 din. Dejansko pa daje 16 župnij manj kot povprečni znesek in 20 več. Najnižja izkazana zneska sta 377 din in 800 din, najvišja pa 9000 din in 16.500 din.

Lep zgled, kako more biti bira urejena v majhni župniji, je župnija Dražgoše v loški dekaniji, ki šteje po Letopisu 1935, str. 95 štiristo štiri in štirideset prebivalcev. Zadevno župnikovo poročilo se glasi: »Župnikova, v fasiji l. 1906 priznana bira: 2.92 hl pšenice, 0.16 hl rži, 3.08 hl ovsa, 15.96 kg prediva, 0.56 kg volne, 80 kosov sira, 19 hlebov kruha. Ta bira je ocenjena v fasiji z 52.96 K (v današnji vrednosti 794 din). Dalje je v fasiji vračunjen sklad župljanov 65.60 K (976 din).

Faktično pa so dajali farani župniku od l. 1874—1909 (oziroma do l. 1930) naslednje: 17 kmetov po $\frac{3}{4}$ mernika pšenice, $\frac{1}{2}$ mernika ovsa, 2 funta prediva, 1 funt masla, 10 glav zelja, 1 firkel fižola, 56 kg sena, 40 kg srame, v denarju 2.60 K, prostovoljni pridavek 2 K in po 0.68 K od vsakega komunikanta v družini. — 31 kajzarjev po 0.90 K, 6.40 K prostovoljnega pridavka in po 0.68 K od vsakega komunikanta v družini. — 28 hišarjev po 0.90 K, 1.60 K prostovoljnega pridavka in po 0.68 K od komunikanta v družini. — Gostovi po 0.50 K, za drva 1 K in od vsakega komunikanta po 0.68 K. — Približna vrednost navedenih dajatev je 735 K. — Od l. 1930 dalje dajejo: 17 kmetij po 350 din, to je 5950 din, — 18 kajž po 160 din, to je 2880 din, — 40 hišarjev po 70 din, to je 2800 din, — 5 gostov po 30 din, to je 150 din. Skupno 11.780 din. Ker nekateri zaradi revščine ali pa zanikrnosti ne plačujejo, znaša dejanski letni dohodek ca. 10.000 din. — Vse dajatve so v denarju. Vsako kvatarno nedeljo plačujejo zapadle zneske. Cerkovnikova bira: vsak kmet je dal žito, cenjeno na 95 din. Vsaka hiša ob zbiranju velikonočnih listkov po 2 din (včasih 1 groš), kmetje in boljši kajzarji v pustu eno klobaso. Organistinja je prejela letno 1000 din. Organist-cerkovnik prejema danes mesečno 400 din, ki mu jih zberejo farani v gotovini vsako kvatarno nedeljo.«

To poročilo nam lepo kaže, kako je bira slikovito sestavljena; kaže nam tudi njen razvoj. Z biro v najmanjših župnijah vzporedimo biro v največjih župnijah. Po istem Letopisu za l. 1935 je v ljubljanski škofiji zunaj Ljubljane 20 župnij, ki štejejo nad 4000 duš, ki so torej za naše razmere velike župnije.

Bira kaže v teh župnijah drugačno podobo kot v majhnih župnijah, ki so zgoraj omenjene. Biro poznajo v vseh omenjenih župnijah, toda dejansko je v štirih od njih, to so župnije Kočevje, Kranj, Jesenice in Tržič, skoraj brez vrednosti. Župniki prejemajo biro v petih župnijah v skupni vrednosti 12.200 din, kaplani prejemajo biro v šestnajstih župnijah, v petnajstih od teh — za eno namreč znesek ni naveden — znaša kaplanska bira 86.300 din; cerkovniki prejemajo biro v dvanajstih župnijah, za šest (!) župnij od teh znesek ni naveden; v ostalih šestih znaša skupno cerkovniška bira 10.500 din. Organisti prejemajo biro v osmih župnijah; v šestih, ker za dve zopet ni znesek naveden, znaša ta bira 6.800 din. Vsa bira, kolikor je je pač napovedane, znaša v teh dvanajstih župnijah, ki imajo po več kot 4000 duš, 115.800 din. Ni dvoma, da pride na posamezno od teh župnij nad 6.000 din bire. V zgoraj navedenih župnijah, ki imajo pod 500 duš, ki so torej desetkrat manjše, pa znaša povprečna bira nad 3.000 din.

Zgoraj navedeni podatki govore o faktučni biri. Po svojem pravnem značaju pa se ta bira deli v ukazano in prostovoljno. Določiti točno razmerje med ukazano in prostovoljno biro pa je po poročilih nemogoče, ker nekatera poročila tega ne razlikujejo, po drugih zopet ni jasno ali gre za ukazano ali za prostovoljno biro. Po več župnijah se je zopet razvila praksa, da verniki ukazane bire ne dajejo v polnem obsegu, pač pa dajejo prostovoljno biro.

Za tri podeželske dekanije se je dalo razmerje med ukazano in prostovoljno biro dosti natančno ugotoviti. To so Ljubljana-okolica, Cerknica, Kamnik. V dekaniji Ljubljana-okolica znaša vsa bira župnikov 33.746 din, ukazana pa 26.477 din; bira kaplanov znaša 27.537 din, ukazana 7.612 din; bira cerkovnikov 9.599 din, ukazana 6.478 din; bira organistov 5.600 din, ukazana 4.680 din, skupna vrednost 76.482.50 din, od te ukazana 45.247 din. V dekaniji Cerknica znaša bira župnikov 31.822.50 din, ukazana 27.870 din; bira kaplanov 19.008 din, ukazana 18.664 din; bira cerkovnikov 7.427.50 din, ukazana 6.440 din; bira organistov 1.500 din, toliko tudi ukazana. Vsa bira znaša 59.758 din, od te ukazana 54.474 din. V dekaniji Kamnik znaša bira župnikov 44.589.50 din, ukazana 37.031 din; bira kaplanov 25.639 din, ukazana 17.991 din; cerkovnikov (in organistov, če je služba združena) 18.910 din, ukazana 11.200 din; organistov 1.540, ukazana enako. Vsa bira znaša 90.670.50 din, od te ukazana 67.772 din.

Poleg ukazane in prostovoljne bire poznajo po več župnijah še druge delitve. Po predmetih, ki se pobirajo, dele biro v pšenično, žitno (ostalo žito razen pšenice, ponekod pa tudi pšenico), vinsko, mlečno, krušno, jajčno, seno, mesno in denarno biro. »Mlečno« biro sem opazil v dveh župnijah. V župniji Dovje (dekan. Radovljica) prejema župnik kot mlečno biro »mleko od enkratne molže vse živine«; sedaj dajejo v denarju. Mleko dobiva za biro tudi župnik v Ratečah (dekan. Radovljica).

V nekaterih župnijah prejema cerkovnik »pšenično biro za hostije ali za oblate«. Tako v Domžalah, kjer je ta bira »precejšna«. V Komendi ima cerkovnik obveznost skrbeti iz pšenične bire za hostije, v Tunicah prejema cerkovnik 300 kg pšenice za oblate in v Zabnici 250 kg. V Mirni in Horjulu ima cerkovnik 20 mernikov pšenice kot prostovoljno biro za oblate. Tudi v Begunjah pri Lescah prejema cerkovnik pšenico za hostije.

V Adlešičih (dekan. Semič) in v Preloki (ista dekanija) imajo posebno biro »za mlade petke«.

Župniku v Adlešičih gre ca 10 mernikov pšenice, 7 mernikov rži in do 300 l vina in župniku v Preloki 30 mernikov pšenice in $\frac{1}{2}$ hl vina za funkcije ob »mladih« (luninih) petkih, ki smo jih srečali tudi pri liturgičnih posebnostih župnije Preloka.

Z biro so včasih združene določene obveznosti. Tako mora kaplan v Cerkljah (dek. Kranj) na račun bire opraviti 18 »birnih« maš, župnik istotam

pa 7. Kaplan v Komendi (dek. Kamnik) mora trinajstkrat maševati za »sosesko« in osemindesetkrat iti maševati na podružnico.

Pobiranje birskih dajatev je zelo različno urejeno. Popisovanje posameznih načinov bi nas predaletč zavedlo. Omenim naj na kratko samo tole:

V nekaterih župnijah so verniki dolžni prinesiti, oziroma pripeljati svoje dajatve upravičencu na dom in sicer ponekod enkrat na leto, drugod ob raznih rokih. Večinoma so dolžni pripeljati župnikovo biro. V nekaterih župnijah pa je upravičenec sam dolžan iti iskat birske dajatve na dom zavezancev. To pobiranje, zlasti bire dušnih pastirjev, se zopet vrši na razne načine; v nekaterih župnijah se tega pobiranja duhovniku ni treba udeleževati, v drugih se mora.

Razumljivo je prizadevanje dušnih pastirjev, da se ne bi bilo treba osebno udeleževati pobiranja bire in da bi se dajatve v naturalijah po možnosti spremenile v denarne zneske.

Kakšne sodbe o biri nočem izreči, kakor sem povedal že v uvodu tega oddelka. Podal sem le v sistematični obliki pozitivne podatke, da jih morejo merodajni faktorji pri urejanju »birskega« vprašanja porabiti. Zdi se mi namreč, da brez takih podatkov o finančnem efektu bire o biri sploh ni mogoče imeti tehtne sodbe. Dostavil bi le še to, da je zelo napačno, ako se urejanje bire prepusti posameznemu župniku ali kaplanu. Škof. ordinariat bi moral točno vedeti, ali se iztrjuje povsod bira in s kakšnim uspehom. Ako se verniki upirajo dajati obvezno biro, bi moral škof. ordinariat oziroma v to poverjen dekan nastopiti; ne bi smelo biti prepuščeno župniku ali kaplanu, da po svoji volji pobere biro ali je ne pobere.

17. Sodelovanje ljudstva pri upravi cerkvene imovine.

V ljubljanski sinodi 1924, str. 163 stoji: »Zakonik zahteva v kanonu 1521, § 1, naj škof za upravo cerkvenega premoženja odbere »virov providos, idoneos et boni testimonii, quibus elapso triennio alios sufficiat, nisi locorum circumstantiae aliter suadeant.« V smislu te določitve je pri nas zahteva dveh ključarjev za župno cerkev in tudi za vsako podružnico posebej. Sinoda znova potrjuje udeležbo ključarjev pri upravi cerkvenega premoženja.«

Trditev, da je ustanova cerkvenih ključarjev v skladu s kan. 1521, § 1, je zgrešena, ker ima navedeni kanon pred očmi le tako imovino cerkve ali pobožnega kraja, ki »ex iure vel tabulis foundationis suum non habent administratorem«, kot pravi besedilo. Župne in podružne cerkve pa imajo ex iure upravitelja, namreč župnika (prim. kan. 1182, § 1). Ustanova naših cerkvenih ključarjev torej ne spada pod kan. 1521, § 1, pač pa pod kan. 1183, § 1 in § 2. Kan. 1183 § 1 se glasi: »Si alii quoque, sive clerici sive laici, in administrationem bonorum alicuius ecclesiae cooptentur, iidem omnes una cum administratore ecclesiastico, de quo in can. 1182, aut eius vicem gerente, eoque praeside, constituunt Consilium fabricae ecclesiae«. Ta Consilium fabricae ecclesiae se pri nas imenuje cerkveno predstojništvo in sestoji iz župnika kot predsednika ter dveh ključarjev za vsako cerkev posebej. Za koliko časa se tak fabriški svet imenuje, ni določeno, ker določba o imenovanju za triletno dobo po kan. 1521, § 1 zanj ne velja. V ljubljanski škofiji se imenujejo ključarji za tri leta s pristavkom, da naj ostanejo nadalje, ne da bi se posebej potrjevali, ako so vestno izvrševali svojo službo (sinoda 1924, 163).

Fabriški svet po kan. 1183, § 2 imenuje in odstavlja ordinarij ali njegov delegat. V ljubljanski škofiji imenuje ključarje dekan na župnikov terno predlog. Kdo pri nas odstavlja ključarje? Sinodalna določba iz l. 1924 pravi: »Pred preteklo triletno dobo naj župnik sposobnega ključarja iz zasebnih in osebnih razlogov ne odstavi« (str. 163). Ta določba ni dobro formulirana; po

njej bi namreč župnik odstavljaj ključarje, toda tega sinoda ni nameravala odrediti. »Navodilo za upravo cerkvenega in nadarbinskega premoženja« iz l. 1913 je bilo nekoliko bolj jasno. Pravi namreč: »(Cerkveni ključarji) se morejo ... odstraniti od župnika le iz tehtnih razlogov, ako jih potrdi dekan, cziroma ordinariat« (str. 7). Ta potrditev ima konstitutivni značaj, kakor sledi iz § 4, odst. 3 »Anweisung zur Verwaltung des Kirchen- Stiftungs- und Pfründen Vermögens« iz l. 1860, ki se glasi: »Sollte es sich heraus stellen, daß einem Kirchen-Vorsteher die nothwendigen Eigenschaften fehlen, so kann er auch vor Ablauf des Trienniums durch denjenigen, der ihn bestellt hat, der Dienstleistung enthoben werden«.

Cerkveni ključarji (v prav kar navedeni Anweisung se nazivajo »Kirchen-pröpste oder Kirchenkämmerer [§ 2], v ljubljanski sinodi 1908, str. 122 in nsl. se imenujejo vitrici; dobijo pa se tudi razna druga imena; Schröcker našteva v delu Die Kirchenpflugschaft 1934 [Görres-Gesellschaft. Veröffentlichungen der Sektion für Rechts- und Staatswissenschaft Heft 67) 172—202 za nje nad 80 nemških imen in 27 latinskih; od nemških je bil pri nas v rabi zlasti Kirchenmeister in Zechmeister [cehmešter, cehmošter], od latinskih pa syndici. Valvasor pravi o njih [Die Ehre des Herzogtums Krain II, 751]: »Syndicos nennt man in Crain die Kirchen-Pröpste, dern bey jeder Kirchen zwey, drey oder auch vier befindlich und Achtung haben auf Kirchen-Güter, wiewohl es nur gemeine Baur-Leute seynd.« V opombi dostavlja: »In Teutschland nennet mans Kirchen-Vorsteher oder Kirchen-Juraten«. V istem zvezku na str. 472 imenuje ključarje Zech-Pröpste, deutsch Kirch-Geschworene. Izraz vitricus je bil zlasti v rabi med zapadnimi Slovani [Schröcker, a. c. 201]). Ključarji niso zastopniki ljudstva pri upravi cerkvene imovine. Zelo nerodno se izraža »Navodilo« str. 6/7, ko pravi: »Ključarji so zastopniki župljanov, ki naj po njih vplivajo na porabo cerkvenih dohodkov in premoženja, ki so ga dali cerkvi njihovi očetje in ga dajejo tudi oni«. V sinodi l. 1908, str. 122 je ustanova cerkvenih ključarjev bolj utemeljena, čeprav tudi ne popolnoma jasno: »Cum ab ecclesia vitrici permittantur, ut nomine parochianorum partes habeant in administrandis bonis ecclesiarum...«. Kodeks se izraža veliko bolj točno. Primerjaj kan. 1521, § 2, ki določa: »Quod si laicis partes quaedam in administratione bonorum ecclesiasticorum vel ex legitimo foundationis seu erectionis titulo vel ex Ordinarij voluntate competant, nihilo minus universa administratio nomine Ecclesiae fiat...«. Ključarji obstoje torej ali zaradi ustanovne listine ali po ordinarijevi volji. Po kan. 1183, § 1, se laiki (in tudi duhovniki) le privzemajo v upravo (cooptantur), nimajo torej pravice, zahtevati ključarje ali jih sami določati.

Člani fabriškega sveta (pri nas ključarji) morejo po kan. 1184 sodelovati le pri imovinski upravi v ožjem pomenu besede. Kan. 1184 namreč določa: »sed nullatenus sese (consilium fabricae) ingerat in ea omnia quae ad spirituale munus pertinent, praesertim: 1°. In exercitium cultus in ecclesia; 2°. In modum et tempus pulsandi campanas et in curam tuendi ordinis in ecclesia atque in coemeterio; 3°. In definiendam rationem qua collectae, denuntiationes aliique actus ad divinum cultum ornatumque ecclesiae quoquo modo spectantes in ecclesia fieri possint; 4°. In dispositionem materialem altarij, mensae pro distributione sanctissimae Eucharistiae, cathedrae sive suggestus e quo ad populum verba fiunt, organorum, loci cantoribus assignati, sedilium, scamnorum, capsularum oblationibus recipiendis, aliarumque rerum quae ad exercitium religiosi cultus spectent; 5°. In admissionem vel reiectionem sacrorum utensilium aliarumque rerum quae sive ad usum, sive ad cultum, sive ad ornatum in ecclesia vel sacrario, destinentur; 6°. In scriptionem, dispositionem, custodiam librorum paroecialium aliorumque documentorum quae ad archivum paroeciale pertineant.« Kan. 1185 določa, da imenuje, nadzira in odpušča vse

cerkvene uslužbence (sacrista, cantores, organorum moderator, pueri chorales, campanae pulsator, sepulchrorum fossores, ceterique inservientes) načelno župnik (rektor) sam »salvis legitimis consuetudinibus et conventionibus et Ordinarii auctoritate«.

V ljubljanski škofiji sodelujejo cerkveni ključarji pri nekaterih poslih, ki so v navedenih dveh kanonih pridržani župniku. Tako določa red za cerkvene sedeže: »S klopni razpolaga cerkveno predstojništvo, namreč župnik in ključarja« (sinoda 1908, 163). O nastavljanju cerkovnika in organista določa sinoda 1908, 178: »Oba izbere, postavi in odpusti župnik s ključarjema; ti naj sestavijo podelilni odlok in naj skrbe, da se v tem odloku natanko razlože dolžnosti, bremena, dohodki, način odpustitve ali odpovedi«.

Cerkveni ključarji, ki so prav za prav le soupravitelji imovine božjega hrama (fabrica), ne pa nadarbinske imovine, imajo pri upravi nadarbinske imovine pri nas »pravico in dolžnost, opozoriti upravitelja na škode, ki jih premoženje trpi zaradi njegove nespretnosti ali nemarnosti, na protipostavnost kakega postopka... in zadevo sporočiti dekanu ali škofijskemu ordinariatu, ako bi kljub opominu premoženje škodo trpelo« (Navodilo, str. 9/10).

Ljubljanska sinoda iz l. 1924 gornjih neskladnosti s kan. 1184 ni opazila; zadevo bo treba urediti na novi sinodi.

Dve vprašanji v vprašalni poli (19. in 20.) sta izpraševali, koliko ključarji in verniki sodelujejo pri upravi cerkvene imovine. Iz odgovorov je razbrati, da ta in oni župnik sodi, da obstoji vse sodelovanje ključarjev v podpisovanju cerkvenih računov. Tako naziranje je seveda zmotno in je opozoriti na § 8 v »Anweisung«, ki se glasi: »Der geistliche Kirchen-Vorsteher und die Kirchenpröpste haften als eigentliche unmittelbare Verwalter des Kirchen-Vermögens simul et in solidum für die ordentliche Gebahrung mit dem Kirchen- und Stiftungs-Vermögen«. Ker je cerkveni ključar odgovoren za upravo, je jasno, da mora biti pritegnjen k samemu upravljanju, ne samo k podpisovanju računov. Res je sicer, da je »Navodilo« na str. 7, ko razlaga pravice in dolžnosti ključarjev, precej nejasno, daje jim namreč manj pravic, kot jim iz naslova soupravljanja grede.

Po večini pa odgovori na vprašanje o sodelovanju ključarjev odgovarjajo, da se to vrši po obstoječih določbah.

Ves institut cerkvenih ključarjev je potrebno temeljito spremeniti. V modernem času je treba vernike pritegniti k upravi cerkvene imovine- seveda na previden način.

Glede sodelovanja vernikov sploh je omeniti, da imajo nekateri župniki hvalevredno navado, da sklicujejo vsako leto vernike in z njimi prouče letni cerkveni proračun.

18. »Velikonočno izpraševanje« in spovedni listki.

Velikonočno izpraševanje (examen paschale) je uvedel v ljubljanski škofiji škof Karel Herberstein. Aktom ljubljanske generalne sinode z dne 20. junija 1774 je dodan vizitacijski dekret »circa examen paschale«, ki je bil izdan nekaj let prej, a na tej sinodi znova promulgiran. Ta dekret se začneja: »Cum rudis populus, praesertim in locis a Parochia longe dissitis ac in montium angulis latitans catecheticis sermonibus et verbi Dei praedicatione in rebus fidei ad salutem obtinendam necessariis aut sufficientes edoceri nequeat aut quae didicit ob raram perceptorum recollectionem facillima iterum, nisi spiciali curatorum sollicitudine sublevetur et colloquio, oblivione amittat: Illud omni laudis encomio dignum paschale examen, quod in alienis dioecesibus divino instinctu jam introductum haud immerito censemus, tamquam certum ac optimum ad discutiendas ignorantiae tenebras remedium in hac etiam Laba-

censi Dioecesi introducere necessarium duximus. Quae serio mandamus ac volumus, quatenus omni anno dictum examen paschale in parochiis instituat, illudque ante tempus paschalis confessionis cum parochianis absolvatur, eo quod peragentes seu peragere hanc confessionem volentes schedulam tamquam testimonium facti examinis confessario exhibere debeant, secus ab eodem non obtenturi aliam paschalis nimirum confessionis peractae«. Dekretu je dodan obrazec, po katerem se more to izpraševanje opraviti (methodus examinis paschalis). Ta obrazec obsega nič manj kot 125 vprašanj iz celega katekizma.

»Ordo cultus divini publici anno 1827« ima v dodatku znova določbe o velikonočnem izpraševanju. Pozneje je škof Krizostom Pogačar l. 1882. izdal o tem novo instrukcijo; sedaj veljavne določbe so iz sinode l. 1908, str. 68—72. Te določbe se seveda že v marsičem razlikujejo od prejšnjih škofa Karla Herbersteina. Po njih ne gre prav za prav več za »examen«, marveč bolj za »paschalis institutio catechetica«, kot dobro označuje naslov tega oddelka v sinodi l. 1908.

Omenjeni vizitacijski dekret škofa Herbersteina razlikuje dvojne »listke« (schedula), namreč spričevalo o opravljenem velikonočnem izpraševanju in spričevalo o opravljeni velikonočni spovedi (»spovedni listki«). Zadnji, spovedni listki so veliko starejši kot prvi, omenjajo se že za škofa Hrena, ki je l. 1610. naročil gen. vikarju, naj zahteva od meščanov listke o spovedi in sv. obhajilu (Prelesnik, Protireformacija na Kranjskem, Katoliški Obzornik 1901, str. 304).

Zadnji dve vprašanji v vprašalni poli za pripravo nove sinode (21. in 22.) sta povpraševali o velikonočnem izpraševanju vernikov in o spovednih listkih. Sta to sicer dve različni ustanovi, ne samo po historičnem nastanku, temveč tudi po namenu, vendar sta dejansko navadno med seboj združeni; zato tudi o odgovorih na gornji vprašanji poročam hkratu.

V mestu Ljubljani se velikonočno izpraševanje ne vrši in spovedni listki se ne uporabljajo.

V dekaniji Ljubljana-okolica se v 13 župnijah izpraševanje vrši in listki se uporabljajo, v 7 župnijah pa ne.

V dekaniji Cerknica se v 6 župnijah vrši velikonočno izpraševanje in listki se uporabljajo, v eni župniji imajo velikonočno izpraševanje, spovednih listkov pa ni, v 3 župnijah pa ni ne velikonočnega izpraševanja ne spovednih listkov.

V dekaniji Kamnik imajo oboje v vseh (20) župnijah.

V dekaniji Kočevje imajo vel. izpraševanje in spovedne listke v 5 župnijah, samo velikonočno izpraševanje v 2 župnijah, v 8 župnijah pa ni ne enega ne drugega.

V dekaniji Kranj imajo v 16 župnijah oboje, v 3 župnijah le izpraševanje, v 6 župnijah ne enega ne drugega.

V dekaniji Leskovec ima 12 župnij oboje, ena župnija ima izpraševanje brez listkov, ena pa listke brez izpraševanje.

V dekaniji Litija ima 11 župnij oboje, 4 župnije imajo samo izpraševanje, ena župnija ima le listke, 2 župniji nimata ne enega ne drugega.

V dekaniji Loka ima 17 župnij oboje, 2 župniji imata le spovedne listke, ena župnija nima ne enega ne drugega.

V dekaniji Moravče ima 11 župnij oboje, ena ima samo izpraševanje, ena samo listke, ena nima ne enega ne drugega.

V dekaniji Novo mesto ima 10 župnij oboje, 2 imata samo izpraševanje, ena ima samo listke, 2 nimata ne enega ne drugega.

V dekaniji Radovljica ima 19 župnij oboje, 3 župnije imajo samo izpraševanje, 3 župnije nimajo ne enega ne drugega.

V dekaniji Ribnica ima 10 župnij oboje, 3 župnije imajo samo izpraševanje, 2 župniji nimata ne enega ne drugega.

V dekaniji Semič ima ena župnija oboje, 7 župnij ima samo izpraševanje, 5 župnij nima ne enega ne drugega.

V dekaniji Smarije imajo vse (10) župnije oboje.

V dekaniji Trebnje ima 9 župnij oboje, ena župnija nima ne enega ne drugega.

V dekaniji Vrhnika ima 6 župnij oboje, ena župnija ima le izpraševanje, 3 župnije imajo le listke, 3 župnije nimajo ne enega ne drugega.

V dekaniji Zužemberk ima 8 župnij oboje, ena ne enega ne drugega.

Velikonočno izpraševanje se vrši torej v 204 župnijah, 39 župnij zunaj Ljubljane nima ne izpraševanja ne spovednih listkov, 67 župnij zunaj Ljubljane nima spovednih listkov.

Velikonočno izpraševanje se danes vrši povsod bolj v obliki katehētičnega pouka, kakor smo ugotovili pri sinodalnih določbah; le ime je še ostalo staro.

Uspeh velikonočnega izpraševanja je po poročilih silno različen; po nekod — tako poročila — bi se moglo brez škode opustiti, drugod, v večini župnij, se opravlja z lepim uspehom.

Zelo napak ravnaajo tisti, ki predpisane verske vaje in poučevanja, v tem primeru velikonočno izpraševanje, opuščajo z motivacijo, da ni uspehov. S to motivacijo bi mogli še marsikaj drugega opustiti. Vprašanje more biti le to, kako bi se dala stara ustanova tako modernizirati, da bi imela uspehe v našem času.

Manjšega pomena kot velikonočno izpraševanje so danes spovedni listki. O njih primernosti se poročila različno izražajo. Uvajati jih tam, kjer so odpravljani, prav gotovo ne kaže. Drugo vprašanje pa je, ali naj se povsod odpravijo.

* * *

Tako smo pregledali odgovore na vprašalno polo, kolikor so za splošnost zanimivi in kolikor ustrezajo namenu, ki ga je škofijski ordinariat imel z vprašalno polo. Odgovori so pokazali na vrzeli v današnji škof. partikularni zakonodaji in odkrili okoliščine, ki jih je treba pri pripravi nove škof. sinode upoštevati.

